

AZ EURÓPAI UNIÓ AGRÁRGAZDASÁGA

AgraEconomy of the European Union

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium közreműködésével
és támogatásával készült, az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központban

Az Európai Unió
mezőgazdasági teljesítménye számokban

A Bivaly-mozzarella és a dioxin

2008. 13. évf. 5. szám

Folyamatos megújulás a félszáz éves könyvtárban

A változások ellenére könyvtárunk küldetése nem változott, továbbra is minden érdeklődő számára nyitott, országos feladatkörű, egyedi szakmai feladatokat is ellátó szakkönyvtár vagyunk. Az elmúlt két évben az olvasók száma növekedett, 8000-nél is többen keresték fel intézményünket mindkét évben. 2002 és 2007 között közel 60 kiállítás, csaknem 30 agrár-kulturális, valamint több mint 50 szakmai rendezvénynek adott otthont az Országos Mezőgazdasági Könyvtár. Cikkünk a 7. oldalon.

Könyvtárunk az Attila út 93-ban

Teltházas rendezvények

Gyermekek a középpontban a karácsonyi vásáron

10 éves az Európai Unió Agrárgazdasága c. folyóirat
Dr. Vajda László főosztályvezető felszeleteli az ünnepi tortát

Felvételek:
az Országos Mezőgazdasági Könyvtár archívumából

Vendégszobáink

Csöndes, elmélyült munka

MAZSOLÁZÓ	3
HÍREK, ESEMÉNYEK	
Csehország támogatja a bioüzemanyagokat	4
A Föld kincse, a burgonya	4
Felesleges pánikkeltés?	5
Lebomló bioműanyagok	6
Folyamatos megújulás a félszáz éves könyvtárban	7
EU AGRÁRIUM ÉS PIACSZABÁLYOZÁS	
Az EU 2007. évi mezőgazdasági teljesítménye számokban	8
KAP állapotfelmérése	10
A távozó olasz agrárminiszter az exportstatisztikáról	10
A bivaly-mozzarella és a dioxin	11
Sertéspestis pusztított Szlovákiában	13
VIDÉKFEJLESZTÉS	
Idén ünnepli fennállásának 20-éves évfordulóját az Európai Vidék Egyetemért Egyesület (APURE)	13
BRÜSSZELBE JÁRUNK	
Bűnbak a bioüzemanyag?	14
ARCKÉPCSARNOK	
Marek SAWICKI	16
NAGYJAINK	
Baintner Ferenc	17
FÓRUM	
Harmadik éve csökken hazánkban az ökotérület. Miért?	18
Melyik úton haladjunk?	22
A támogatási rendszer a „ludas”	22
Csekély az érdekérvényesítő képessége a biogazdálkodóknak	23
RIPORT	
Fölkészülés a magyar elnökségre	24
RIPORT – AGRÁRTÖRTÉNETI EMLÉKEINK	
Egy agrártörténeti gyűjtemény végnapjai – Csalapusztán	26
GABONAPIAC	
A rizs mint luxuscikk?	28
Kína a rizsre koncentrálna	29
BIOETANOL	
Az etanol mint szappanbuborék?	30
KÖZLÖNY	31
BORÍTÓ 2	Folyamatos megújulás a félszáz éves könyvtárban
BORÍTÓ 3	Még megmenthető a csalapusztai agrártörténeti gyűjtemény
BELSŐ SZÍNES 1-2	Biciklivel a Szigetközben
BELSŐ SZÍNES 3-4	21. Dísznövény Szakkiállítás és Vásár
BORÍTÓ 4	Könyvajánló

**Az Európai Unió
Agrárgazdasága
2008. 13. évfolyam
5. szám**

A Földművelésügyi
és Vidékfejlesztési
Minisztérium
közreműködésével
és támogatásával havonta
megjelenő kiadvány.

Kiadja az Országos
Mezőgazdasági Könyvtár
és Dokumentációs Központ

Felelős kiadó:
Lükőné Örsi Gabriella –
főigazgató

Szerkesztőség címe:
1012 Budapest,
Attila út 95.

Postacím:
1253 Budapest 13, Pf.: 15.
Tel.: 489-4910
Fax: 489-4976

E-mail:
szerkesztoseg@omgk.hu

Főszerkesztő:
Tamás Enikő

Főszerkesztő-helyettes:
Siadák Balogh Beáta

Szerkesztőbizottság:
*dr. Vajda László,
Pallóné Dr. Kisérdi Imola,
Schütz Nándor,
Lükőné Örsi Gabriella,
Román Zoltán*

Készült:
AGROINFORM
Kiadó és Nyomda Kft.
1149 Budapest, Angol u. 34.
www.agroinform.com
2008/80

HU-ISSN 1416-6194

A címképterv
*Horváthné Fejes Ágnes
munkája*

Címképünk:
Pihenőkert

Biza Klára
felvétele

BROWSER	3
NEWS, EVENTS	
The Czech Republic supports bio-fuel production	4
Potato – the treasure of earth	3
Unnecessary scare-mongering	5
Bio-degradable plastics	6
Permanent reformation in the 50 years old library	7
EU AGRICULTURE AND MARKET REGULATION	
Agricultural production of the EU — in figures	8
Assessment of CAP	10
Leaving Italian agricultural minister talks about export statistics	10
Buffalo mozzarella and Dioxin	11
Swine-fever was in Slovakia	13
RURAL DEVELOPMENT	
The 20th anniversary of the establishment of Association of European Agricultural Universities (APURE, Asociación para as Universidades Rurais Europeias)	13
ATTENDING BRUSSELS	
Biofuel as scapegoat?	14
PORTRAITS	
Marek SAWICKI	16
PORTRAITS FROM THE PAST	
Baintner Ferenc	17
FORUM	
Lands used for eco-farming have been decreasing for three years.	
Why?	18
What way to choose?	22
Sponsoring system is „guilty”	22
Biofarmers small ability for interests	23
REPORT	
Preparing for the Hungarian presidency	24
REPORT – AGRO-HISTORICAL RECOLLECTIONS	
Final days of an agricultural collection in Csalapuszta	26
GRAIN MARKET	
Rice, as one of fancy goods?	28
China is focusing on rice	29
BIOETHANOL	
Ethanol – a soap-bubble?	30
BULLETIN	31
COVER 2	Renewal in the 50 years old Agricultural Library
COVER 3	Agricultural collection in Csalapuszta could be saved
INNER COLOURED 1–2	Biking in Szigetköz
INNER COLOURED 3–4	Exhibition and show of ornamental plants
COVER 4	Book recommendation

**AgraEconomy
of the European Union
Volume 2008/13.,
Issue 5.**

Monthly publication,
published out with the
assistance and support of
the Ministry of Agriculture
and Rural Development.

Published by the National
Agricultural Library and
Documentation Centre

Responsible Publisher:
Lükőné Őrsi Gabriella

Address
of the Editorial Office:
1012 Budapest,
Attila út 93.

Postal address:
1253 Budapest 13, Pf.: 15.
Tel.: 489-4910,
Fax: 489-4976

E-mail:
szerkesztoseg@omgk.hu

Editor-in-chief:
Tamás Enikő

Vice Editor-in-chief:
Siadak Balogh Beáta

Editorial board:
*dr. Vajda László,
Pallóné Dr. Kisérdi Imola,
Schütz Nándor,
Lükőné Őrsi Gabriella,
Román Zoltán*

Printed in:
AGROINFORM Publishing
and Printing Co.
H-1149 Budapest, Angol u. 34.
www.agroinform.com

HU-ISSN 1416-6194

*Cover designed by
Ágnes Horváth-Fejes*

Front Cover:
Leisure-garden

photo by
Biza Klára

- ❖ *A rizs is megérzi a gabona világpiaci árrobbanását.* A legismertebb, legkeresettebb rizsfajták ára megduplázódott 2007-ben. India felfüggesztette a rizs exportját, elsősorban saját belső piacát akarja ellátni. Miért nőtt a rizs ára, mikor nem játszik komoly szerepet a nemzetközi kereskedelemben és elosztásban? Új, kevesebb vízigényes fajták kutatásáról, a kínai rizsfogyasztás változásáról, mélyebb összefüggésekről olvashatnak a 28. oldalon.
- ❖ *Harmadik éve csökken hazánkban az ökológiai terület, miközben más, környező országok előretörnek.* Az okokat és a gyógyírt Fórum rovatunkban olvashatják a 18–24. oldalon.
- ❖ *Nem csodaszer a bioetanol.* Az Amerikai Egyesült Államok teljes kukoricatermésének bioetanol-gyártásra való fölhasználása esetén sem lenne képes éves hajtóanyag-szükségletét fedezni a növényi eredetű bioetanolból. „Harcban áll” a bioetanol és az élelmiszerlobbi. Részletek a 30. oldalon.
- ❖ *Csalapuszta Székefehérvárral összeépült.* Itt található a Dr. Belák Sándor Agrártörténeti Gyűjtemény. A több szinten elhelyezett igen értékes kiállítási anyagot 1989-től napjainkig a Mezőgazdasági Emlékeket Védők Fejér Megyei Egyesülete hozta létre és a csurranó-cseppenő, egyre fogyó adományokból példa értékűen működtette. Azért nem „férnek be” a vidékfejlesztési programba, nem tudnak pályázni, mert Székefehérvárhoz tartoznak. Közben eladták alóluk a területet is... Riórt a 26. oldalon.
- ❖ *2008. a burgonya éve.* Mindössze 66 kg burgonyát fogyasztunk fejenként és évente átlagosan. Ez jóval az uniós átlag alatt van. A hazánkban termesztett fajták túlnyomó többsége, 85%-a Hollandiából származik. Ez hátrányos, de ezen változtatni lehet és kell, hiszen vannak kitűnő rezisztens hazai fajták. (Részletek a 4. oldalon.)
- ❖ *2011-ben Magyarország tölti be az Európai Unió soros elnöki tisztét.* Bár még két és fél évünk van a fölkészülésre, az FVM igen komolyan készül már most erre a feladatra. Dr. Vajda László főosztályvezetővel készült interjú a 4. oldalon olvasható.
- ❖ *Az Országos Mezőgazdasági Könyvtárban elindult a régi, magyar nyelvű dokumentumok digitalizálása.* 2007-ben már 1800 könyvoldalni archív írás került föl a honlapra (www.omgk.hu). A mai kor igénye egyre újabb és újabb feladatokkal látja el a könyvtárakat. Noha ezt a könyvtárt legnagyobb számban egyetemisták, főiskolások keresik föl, számos termelő, kiskerttulajdonos, kutató is az olvasók közé tartozik. (Bővebben a 7. oldalon.)
- ❖ *Olaszországban a bivaly-mozzarrella sajt dioxin-fertőzőtség miatt az utóbbi idők legnagyobb élelmiszerbotránya robbant ki,* mely számos országból váltott ki export-korlátozó intézkedéseket. Milyen stratégiát követett az olasz agrárminiszter a válság kezelésére? (Bővebben a 11. oldalon.)

Csehország támogatja a bioüzemanyagokat

A cseh kormány 2009-től kifejezetten támogatni kívánja a bioüzemanyagokat mind tiszta formában, mind a hagyományos üzemanyagokkal magas fokú keverési arányban. Ez derült ki a *Petr Gandaloviè* cseh mezőgazdasági miniszter által előterjesztett programtervezetből. A tervezet lényeges eleme a forgalmi adó teljes vagy részleges eltörlése. Előreláthatóan a következő hat évben elsősorban az első generációs bioüzemanyagokra vonatkozik majd a támogatás. A prágai mezőgazdasági minisztérium közlése szerint 2012-től

Csehország a második generációs bioüzemanyagokat saját maga szeretné előállítani. A lehetséges befektetőknek a németországi tapasztalatszerzés mindenestre hasznára válna, miután az adókedvezmények leépítése a decentralizált olajmalmok csődbe jutását okozhatja. *Ugyanakkor a biodízel-
ipar már jelenleg is értékesítési gondokkal küzd.*

Fordította: P. M.

Forrás: dlz agrarmagazin
2008. április

A Föld kincse, a burgonya

2008. az ENSZ/FAO által meghirdetett Burgonya Nemzetközi Éve. Az ebből az alkalomból szervezett programsorozat keretében nemrég került sor a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, valamint az Országos Burgonya Szövetség és Termék Tanács szervezésében a *Burgonya, az egészséges táplálkozás alapja* című konferenciára. A konferenciát *Jánosi Péter* nyitotta meg. Megnyitó beszédében kiemelte, az élelmisznövények között a búza, kukorica, és a rizs után a burgonya világviszonylatban 4. helyen áll a betakarított termésmennyiséget tekintve. Jelentőségét fokozza, hogy míg a gabonaféléknél a termények 50%-a hasznosul, a burgonyánál ez az arány eléri a 85%-ot. Hazánkban az 1800-as években terjedt el a burgonya mint étkezési növény. Az 1950-es években még 150–200 ezer hektáron folyt a termesztése, jelenleg csupán 20–25 ezer hektár a vetésterület. Magyarország természeti adottságai nem a legkedvezőbbek a burgonya számára, de öntözött körülmények között lehetővé teszik a hazai szükséglet megtermelését. *Font Sándor*, az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottságának elnöke köszöntőjében kiemelte, a magyar burgonya kiváló beltartalmi értékekkel rendelkezik, szemben a külföldről származó burgonyával. Úgy vélte, a hazai burgonyatermesztés helyzetének javítása érdekében elsődleges feladat a megfelelő marketingeszközök kidolgozása, illetve a burgonyafogyasztásnak a lakosság körében való népszerűsítése. *Dr. Szentirmai András*, az Országos Burgonya Szövetség és Termék Tanács elnöke előadásában kifejtette, a burgonya alapélelmiszer, ezért stratégiai terméknek tekinthető. A 2005-ös ENSZ határozat a burgonyát alapvető élelmiszerré nyilvánította, mely elsődleges szere-

pet játszhat a világméretű szegénység fölszámolásában. Az elmúlt időszakban a világ élelmezésében betöltött szerepe egyre nagyobb, az utóbbi 10 év során vetésterülete 2,4%-kal, a megtermelt mennyiség 4,5%-kal nőtt. Jelenleg a világ éves burgonyafogyasztása eléri a 218 millió tonnát. A legnagyobb burgonyatermelők Kína, India, USA, és az Orosz Föderáció. A megtermelt össz-mennyiség 40%-a Európából származik, a három legnagyobb burgonyatermelő ország az Orosz Föderáció, Ukrajna és Németország. Az ágazat idei évi lehetőségeit elemezve elmondta, a vetésterület a 2007-es évhez hasonlóan várhatóan tovább csökken, ugyanakkor kedvező időjárási viszonyok esetén a termés akár 4–5%-kal is emelkedhet a tavalyihoz képest.

Ertseyne dr. Peregi Katalin a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal igazgatója a fajtaelismérés, illetve forgalom folyamatát ismertette. Jelenleg 68 burgonyafajta szerepel a Nemzeti Fajtajegyzékben, ebből 26 szaporított fajta. A termesztett fajtákat tekintve 82% (10 fajta) a holland, 13% (11 fajta) a magyar, és 4% (4 fajta) a német származású. A minőségi növénytermesztés alapja a minőségi szaporítóanyag, ezért nagy szükség van a kiváló minőségű és beltartalmi értékekkel rendelkező magyar fajták előállítására, mondta többek között az igazgatóasszony.

Dr. Bánáti Diána, a Központi Élelmiszer-Tudományi Intézet főigazgatója a burgonya egészséges táplálkozásban betöltött szerepére hívta fel a figyelmet. Kiemelte, a betegségek többsége a táplálkozással van összefüggésben, ezért is olyan fontos a zöldségfogyasztás. A burgonya mintegy 400 fajtája ismert világszerte. Hazánkban a fogyasztás a korábbi évekhez képest csökken, míg

az 1960-as években 97 kg/fő/év volt, addig 2006-ban mindössze 66 kg/fő/év, jóval az uniós átlag alatt. Ennek ellenére a burgonya hazánkban a legkedveltebb élelmiszerek közé tartozik.

Dr. Polgár Zsolt, a Pannon Egyetem keszthelyi Burgonyakutatási Központjának igazgatója a hazai burgonyanemesítés és burgonyagénbank helyzetéről számolt be. Az 1960 óta működő Központban már több évtizede foglalkoznak a burgonya rezisztencia-nemesítésével, a fajták egyes beltartalmi és felhasználási tulajdonságainak javításával, valamint vetőgumó-szaporítással. Miután hazánkban jelenleg nem oldható meg a teljes vetésterület öntözése, ezért a nemesítési munka során előtérbe helyezik a szélsőséges termőhelyi körülményeket jól tűrő fajtákat. Polgár Zsolt véleménye szerint az elmúlt években az ágazatban bekövetkezett hazai piacvesztés fő oka a magyar burgonyatermesztők tapasztalatlansága a külföldi piacok meghódítása terén. Jelenleg a vetőgumó költsége az összköltség 50%-át teszi ki, így a hazai burgonya nem lehet versenyképes az olcsó importból származó burgonyával. Kiemelte, a rezisztens fajták előnye, hogy akár 6–8 alkalommal visszaültethetők, ezáltal a szaporítóanyag költsége lényegesen csökkenthető. A vírusbetegségekre fogékony holland fajtákkal ellentétben a keszthelyi burgonyafajták jól tűrik a szélsőséges termőhelyi viszonyokat, stabil termőképességűek és ellenállóak a vírusbetegségekkel szemben. A 13 bejegyzett keszthelyi burgonyafajta széles választékot kínál a termelők számára mind tenyészidőben, mind felhasználhatóságban. A fajták között van hajtatásra, illetve biotermesztésre alkalmas fajta is.

Dr. Kruppa József, a kisvárdai Kruppa-mag Kft. ügyvezető igazgatója felhívta a figyelmet, hogy hazánk éghajlata a korai burgonya termesztése szempontjából kedvező. A hazai nemesítésű, 2005-

ben elismert *Pannónia* fajta kiválóan alkalmas szabadföldi korai termesztésre, elsősorban laza szerkezetű humuszos homoktalajokon. Kiemelkedő termőképessége, jó vírusrezisztenciája, valamint többcélú felhasználási lehetősége a korai-nyári éréscsoport legértékesebb fajtájává teheti.

Dr. Zajkás Gábor, az Országos Élelmezési- és Táplálkozástudományi Intézet főigazgató-helyettese és *Solymosi Dóra* dietetikus a burgonya élelmezésben betöltött szerepét és lehetséges konyhatechnikai feldolgozási módjait mutatta be. *Zajkás Gábor* a burgonya beltartalmi értékeinek elemzése kapcsán hangsúlyozta, alacsony nátriumtartalmánál fogva a burgonya fogyasztása fontos egészségvédelmi szerepet tölt be. Ugyanakkor fontos kálium, C-vitamin, illetve B₁, B₃ és B₆ vitaminforrás. További előnye, hogy anyagcseretermékei a polifenolok, melyeknek antioxidáns, antimutagén hatása ismert. A feldolgozás során a burgonyában lévő tápanyagok és vitaminok mennyisége meg is nőhet, ami a héjában sült burgonyánál és a burgonyapehelynél a legszembetűnőbb.

Dr. Győri Zoltán a Debreceni Egyetem Élelmiszertudomány, Minőségbiztosítási és Mikrobiológiai Intézetének igazgatója a burgonya felhasználási módjairól beszélt. A burgonyagumó az étkezési célon kívül takarmányként, keményítő készítésére, valamint szeszipari alapanyagként is szolgál. Erre utal a FAO jelmondata is, mely szerint „A burgonya a Föld kincse”.

Az előadásokat burgonya fajtabemutató, illetve burgonyás ételkóstoló színesítette, valamint a burgonyatermesztéshez kapcsolódó növényvédő szerekkel és a Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt. által készített burgonyavirágos termékekkel is megismerkedhettek az érdeklődők.

Papp Mónika

Felesleges pánikkeltés?

Borhamisítási botrány Olaszországban

Még javában tart a bivaly-mozzarella dioxinszennyezettsége kapcsán kialakult élelmiszerbiztonsági és piaci válság, amikor az olasz mezőgazdaság egyik legfontosabb húzóágazatában, a borászatban is kirobbant egy újabb hamisítási botrány. Ráadásul az erről szóló hírek megjelenése egybeesik a veronai VINITALY nemzetközi borkiállítás és vásár időpontjával (április 3–7.). Többen a 22 évvel ezelőtti metanol-botrányhoz hasonlítják a mostani helyzetet.

Éppen az említett metanol-botrány egyik „főszereplőjének” – egy veronellai pince – ellenőrzése során találták az első bizonyítékokat még 2007 őszén. Innen indult a vizsgálatok sorozata, amelynek eredményeként 6 tartomány (Lombardia, Piemont, Veneto, Umbria, Puglia és Szicília) számos bortermelőjének és palackozójának az érintettségét állapították meg a hatóságok a sajtó szerint. A *L'Espresso* tudósítása mintegy 70 millió liter hamisított, olcsó árfekvésű

(0,7–2 euró/liter), palackozott vagy műanyag, illetve tetrapack csomagolású bor forgalomba kerüléséről számol be. Feltételezésük szerint a hamisításkor – árcsökkentés céljából – kevés mustot, valamint vizet, cukrot, és különböző vegyi anyagokat használnak fel. *(A kénsavat és a sósavat említik, amelyekkel a répacukor átalakítható glükózzá és fruktózzá, így a cukrozás nem kimutatható. A cukor hozzáadását ugyanis az olasz bortörvény nem teszi lehetővé.)* A lap értesülése szerint a vizsgálatok más káros anyag – például műtrágya – felhasználását is kimutatták. *A hamisított bort elsősorban az olcsó borokat forgalmazó palackozó cégek részére értékesítették.* A 300 hl-es tartálykocsikban szállított bor-hamisítványt a normál folyós bor árának töredékéért adták el, alapvetően a belföldi piacon. *Exportra történő szállításokról egyelőre nincs információ.*

Az ügyben illetékes egészségügyi és mezőgazdasági tárcák a kérdésben meglehetősen vissza-

fogottan nyilatkoznak, nyilvánvalóan a mozzarella-ügyben említett ún. „mediatikus válság”, azaz a felesleges pánikkeltés elkerülése céljából. A Mezőgazdasági Minisztérium közleménye megerősíti, hogy valóban folynak vizsgálatok, de egyelőre csak a borok és mustok vizezését és cukrozását bizonyító eredményeket említ. Cáfolja, hogy élelmiszerbiztonsági kockázatot jelentő, emberi egészségre ártalmas anyagokat találtak volna. Elismeri ugyanakkor, hogy folynak a vizsgálatok ezeknek a feltételezett anyagoknak (sósav, kénsav, foszforsav, valamint ezek sói) a hamisított borokban való kimutatására vonatkozóan. Az Egészségügyi Minisztérium szerint pedig megtörtént az EU Bizottság illetékesének a korrekt tájékoztatása, s a Bizottság a kapott információkat elfogadhatónak találta.

De Castro mezőgazdasági miniszter a veronai VINITALY megnyitóján alkalmával megerősítette, hogy *csak elszigetelt borhamisítási esetekről van szó, az olasz borászatot „egészséges és dinamikus ágazatnak” nevezte.*

A borágazat illetékesei felhívják a figyelmet az egyes borhamisítási esetek közötti különbségtétel fontosságára. A fentekben leírtakkal egy időben jelentek meg ugyanis olyan információk, amelyek szerint egyes márkás borok (pl. a Brunello) előállításánál néhány termelő az azok előállításakor alkalmazható szőlőfajtán (San Giovese) kívül tévedésből vagy szándékosan más szőlőt is felhasznál.

Kálmán Zoltán
állandó FAO képviselő
mezőgazdasági attasé

Lebomló bioműanyagok

A kukoricából és napraforgóolajból előállítható, 100 százalékosan lebomló bioműanyagok előállításáról, felhasználásának perspektíváiról és elterjedésének nehézségeiről egy tavalyi lapszámban volt szó.

Ezúttal egy Nápolyban rendezett („Tiam Medpack 2008”) csomagolástechnikai kiállítás és vásár alkalmával prezentált kutatási eredményről számolunk be. A vásár alkalmával konferenciát tartottak, *„Az aktív bioműanyagok jelene és jövője a mezőgazdasági termékek csomagolásában, avagy hogyan hasznosíthatók a növényi melléktermékek?”* címmel. Az itt ismertetett egyik érdekes kutatási eredmény (a Pozzuoli és Avellino kutatóintézetei és a Salerno-i Egyetem közös projektje) *a paradicsomfeldolgozás melléktermékei-*

nek a felhasználásával készíthető, biológiailag lebomló „műanyag”. Ennek előállítása a paradicsomfeldolgozó ipar számára is kedvező, mivel megoldja a nagy mennyiségben keletkező melléktermékek elhelyezésének, kezelésének környezetvédelmi problémáit. Az ilyen módon előállított bioműanyagoknak számos alkalmazhatósági területe van. Ezek közül kiemelhető például a gyomok ellen alkalmazott fekete fólia, vagy a növények szaporításakor, a palántaneveléshez használt cserepek előállítása.

A közeljövőben várható a kutatási eredmények gyakorlatban való szélesebb körű alkalmazásának elindítása, s ezzel együtt a felhasználást megalapozó gazdasági számítások nyilvánosságra hozatala.

K. Z.

Folyamatos megújulás a félszáz éves könyvtárban

A minket körülvevő világ folyamatosan változik, és ez könyvtárunkat, az Országos Mezőgazdasági Könyvtárat is rendszeres megújulásra készíti.

A magyar agrárgazdaság gyökeres változáson ment át az elmúlt években, átalakult az agrárszerkezet, uniós csatlakozásunk új kihívásokat hozott, ennek megfelelően az agrárkutatás és az agrárszakoktatás is átalakult. Kisebb létszámmal és profitorientáltan működnek a kutatóintézetek, egyetemek. Ugyancsak hatalmas változást hozott életünkbe az egyre több infokommunikációs eszköz használata, az információs társadalom kialakulása. A magyar könyvtárügy a globalizációs kihívásokra válaszolva újabb stratégiát dolgozott ki. A könyvtárak versenyezni kényszerülnek, ugyanis az alapfunkcióik megőrzéséhez és a szolgáltatásaik színvonalának növeléséhez szükséges pénzhez csak pályázatok útján juthatnak.

A változások ellenére könyvtárunk küldetése nem változott, továbbra is minden érdeklődő számára nyitott, országos feladatkörű, egyedi szakmai feladatokat is ellátó szakkönyvtár vagyunk. Az elmúlt két évben az olvasók száma növekedett, 8000-nél is többen keresték fel intézményünket mindkét évben. A könyvtár elektronikus megkeresése tavaly rekordot döntött, az elektronikus katalógust és a letölthető szakmai anyagokat tartalmazó honlapunkat közel másfél millió alkalommal töltötték le. A digitális dokumentumok iránti igény megnőtt, a könyvtárközi kérések és a tájékoztatás kétharmadát interneten bonyolítjuk le. *Elindult a régi, magyar nyelvű dokumentumok digitalizálása, 2007-ben már 1800 könyvoldalnyira írás került fel honlapunkra.* Folyamatosan, évente 5000 új rekorddal épül a Magyar Mezőgazdasági Bibliográfia (MABI), amely a folyóiratcikkek, konferenciaanyagok közötti keresést egyszerűsíti, és könnyedén elérhető bárhol. A nyomtatott dokumentumok iránti igény minden évben egy picit csökken, kb. 30 000 könyvet, folyóiratot igényel-

nek az olvasók egy évben. Sajnos, a pályázati beszerzési rendszer miatt, évről évre kevesebb magyar nyelvű vagy kiadású könyvet tudunk vásárolni. *Jellemzően egyébként, a külföldi könyvekre a magyar könyvek kétszeresét-háromszorosát költjük, egyszerűen azért, mert egy külföldi könyv ennyivel kerül többé egy magyar könyvnél!* A magyar nyelvű, kiadású megrendelt folyóiratok száma 140–190 között változik, attól függően, mely lapok megvételére van pénz, illetve ajándékként mely lapokat kapjuk meg.

Könyvtárunkat legnagyobb számban egyetemi, főiskolai hallgatók és szakközépiskolások használják, de vannak rendszeresen nálunk olvasó kutatók, gyakorlati szakemberek, őstermelők, kiskerttulajdonosok is. Az olvasóknak manapság olyan többfunkciós könyvtárra van szükségük, amely szinte minden igényüket kielégítheti. Változik a dokumentumokhoz való hozzáférés

módja: gyors, pontos és lehetőleg

elektronikus úton való kiszolgálást kérnek az olvasók. Szívesen veszik igénybe a legújabb infokommunikációs eszközöket, pl. szkennert, pendrive, digitális fényképezőgépet stb. Az újabb és újabb elektronikus eszközök használatát a könyvtárosoknak is át kell venniük, de nem elég informatikusnak lenni, érteni kell a mezőgazdasághoz, kertészethez, sőt szükséges egy-két idegen nyelv ismerete is a könyvtári szolgáltatáshoz.

Mindemellett más, újszerű igények is felmerülnek az olvasók részéről, pl. legyen esztétikus a környezet, legyen komfort, kényelem. Könyvtárunk szép környezetben, 2002-től megszépülve várja az érdeklődőket. További igényként merült fel közösségi tér, büfé kialakítása és egyéb kiegészítő szolgáltatások pl. gyermekfelügyelet bevezetése. Ezeket az igényeket is figyelembe véve újul meg folyamatosan a Könyvtár. Honlapunk címe: www.omgk.hu

Kripner Vera

Az EU 2007. évi mezőgazdasági teljesítménye számokban¹

Az EUROSTAT adatai szerint 2007-ben, 2006. évi árákon számolva az EU-ban a mezőgazdasági jövedelem 3,1 százalékos emelkedése és a mezőgazdaságban foglalkoztatottak számának 2,2 százalékos csökkenése mellett 5,4 százalékkal nőtt az egy mezőgazdasági foglalkoztatottra jutó jövedelem, ami 2,3 százalékkal meghaladja az egy mezőgazdasági foglalkoztatottra jutó jövedelem 2006. évi 3,1%-os növekedését.

Az egy mezőgazdasági foglalkoztatottra jutó reáljövedelem tagállami szintű 2007. évi változását a következő táblázat tartalmazza:

Ország	%-os változás 2007/2006	Változás 2000 és 2007 között (2000=100)
EU-27	+5,4	115,9
Litvánia	+39,3	250,2
Észtország	+22,5	285,2
Csehország	+20,9	186,2
Svédország	+16,5	123,1
Finnország	+14,4	114,7
Luxembourg	+14,3	104,9
Lengyelország	+13,7	213,2
Németország	+12,5	132,9
Spanyolország	+10,3	105,3
Lettország	+9,3	308,8
Írország	+9,2	89,9
Szlovákia	+9,2	161,5
Ausztria	+8,8	129,7
Szlovénia	+8,5	147,3
Franciaország	+7,5	105,6
Egyesült Királyság	+6,0	133,4
Hollandia	+4,9	99,3
Dánia	+4,9	107,5
Belgium	+1,7	89,5
Görögország	-0,3	83,1
Ciprus	-0,5	100,3
Magyarország	-1,0	144,8
Málta	-1,7	103,8
Olaszország	-2,0	81,8
Portugália	-5,0	110,9
Bulgária	-8,5	95,4
Románia	-16,7	123,5

Az előbbi táblázat adatai szerint 2007-ben az agrárjövödelmek alakulása az északi és a déli tagállamokban lényegesen eltért egymástól. Az északi tagállamok többségében 2007-ben érezhető mezőgazdasági fejlődés volt, Litvániában 39,3%, Észtországban 22,5%, Csehországban 20,9% és Svédországban 16,5%. Ezzel szemben a déli tagállamok zömében csökkent (véltetően az aszály következtében! – SzGy.) az egy mezőgazdasági foglalkoztatottra jutó jövedelem. A csökkenésben listavezető Románia (-16,7%), ezt követi Bulgária (-8,5%) és Portugália (-5,0%). (Magyarországon a mezőgazdaság termelés 2007-ben 1,0 százalékkal csökkent.)

Az EU-27-ek mezőgazdasági termelése 2007-ben átlagosan 4,3 százalékkal nőtt. Ezen belül a növénytermesztés 7,8, az állattenyésztés pedig 0,6 százalékos növekedést produkált. A növénytermesztés termelésének változásához az árak változása +10,4 százalékkal, a volumeneké pedig -1,7 százalékkal járult hozzá. A három fő növénytermesztési ágazatban a termelés volumene a következőképpen alakult: a gabonatermelésé -2,7%, zöldségtermelésé -1,7%, gyümölcstermelésé -5,7%. Ezzel szemben 2007-ben a gabonaárak 46,2, az olajnövények ára 21,9%-kal emelkedett, a cukorrépa ára viszont 12,8%-kal csökkent.

Az állattenyésztés egészében a termelési volumen 2007-ben 1,9%-kal nőtt, amely növekedés pozitív hatását mérsékelte a 0,5 százalékos átlagos árcsökkenés. Az egyes állattenyésztési ágazatokon belül eltérések mutatkoztak. A tejágazatban a termelési érték növekedésével járt a 2007. évi 8,8 százalékos áremelkedés, amelyet a termelés volumenének 0,3 százalékos csökkenése csak kismértékben tompított. Ezzel szemben 2007-ben a sertéságazat termelésének volumene 4,9 százalékkal nőtt ugyan, azonban a termelés mennyiségi növekedését a 2007. évi sertésárak 12,4 százalékos esése túlkompensálta. A húsmarha-ágazatban a termelés volumene 2,6 százalékkal nőtt, miközben az árak 5,0 százalékkal csökkentek.

A termelési költségeket illetően, a mezőgazdasági inputköltségek 2007-ben az EU-27-ben 5,8 százalékkal emelkedtek. Ez főként a gabonaárak

¹ Forrás: Az EUROSTAT második becslése, 2008. március 11-én a <http://europa.eu/rapid/pressReleases Action.do?reference=STAT/08/35&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> honlapcímen publikált angol nyelvű sajtótájékoztató fordítása.

A mezőgazdasági termelés és a termelés főbb összetevőinek alakulása az EU-27-ben, 2007-ben:

Ágazat	Volumen (termelői árakon)	Termelői ár változása, 2006. évi bázison	Termelési érték változása (2006. évi bázison)	Az összes mezőgazdasági termelésen belül az egyes ágazatok aránya az EU-27-ben, ,% (2006. évi árakon számolva)
	Növekedés 2007/2006 (%)			
Gabonafélék	-2,9	+46,2	+37,9	9,6
Olajnövények	+0,1	+21,9	+20,3	1,7
Cukorrépa	+1,7	-12,8	-11,4	1,2
Friss zöldség	-1,7	-0,7	-2,3	8,9
Virág	-0,1	+2,1	+2,0	6,0
Burgonya	+3,9	-3,2	+0,5	3,2
Gyümölcs	-5,7	+4,2	-1,9	6,8
Bor	-3,6	+4,5	+0,8	4,8
Olíva olaj	+2,4	-19,4	-21,7	1,6
Növénytermesztés összesen	-1,7	+10,4	+7,8	51,4
Marha	+2,0	-5,0	-3,8	8,4
Sertés	+4,9	-12,4	-8,1	10,0
Juh és kecske	+1,4	-6,1	-4,8	1,7
Baromfi	+3,8	+8,1	+12,1	4,2
Tej	-0,3	+8,8	+6,3	13,4
Tojás	-1,0	+11,4	+10,4	1,9
Állattenyésztés összesen+1,9	-0,5	+0,6	41,3	
Mezőgazdasági szolgáltatások	+0,4	+0,6	+1,0	4,4
Egyéb mezőgazda- sághoz kapcsolódó tevékenység	-2,3	+1,3	-1,0	2,9

hatására bekövetkező 14,0 százalékos takarmányár-növekedésnek tudható be. Ezzel szemben az uniós tagállamok mezőgazdasági energia-költsége 2007-ben összességében a felhasznált energiamennyiség 2,2%-os csökkenésének köszönhetően 2,6 százalékkal csökkent.

*

Az EUROSTAT nem értékeli az általa közölt adatokat, azonban a fordító nem állja meg, hogy felhívja a figyelmet a balti országok mezőgazdaságának 2000 és 2007 közötti rendkívüli teljesítményére. Ebben az időszakban a lett mezőgazdaság több mint háromszorosára, az észt 2,85, a litván 2,5-szörösére növelte mezőgazdasági termelését, ami még akkor is figyelemre méltó eredmény, ha tudjuk, hogy a 2000. évi bázis nagyon alacsony

volt, mivel ekkorra ezek az országok még nem tudtak kivergődni a szovjet összeomlást követő óriási mértékű agrárválságból. A magyar olvasó keveset tud arról, hogy a függetlenség elnyerése és a Szovjetuniótól való sikeres elszakadás után milyen méretű válság sújtotta a balti államokat. Akkor döbbsentem meg, amikor 2002-ben Lettországbban járva, ezt személyesen tapasztalhattam. A szovjet időkben a leningrádi körzet élelmiszerbázisának tekinthető Lettországbban pl. még 2002-ben is a mezőgazdaságilag művelt terület 30–40 százaléka (!) parlagon hevert. – A balti országok adataiból nagy öröm és meglegedés levonni azt a következtetést, hogy ezekben az országokban az EU-tagság a mezőgazdaságban meghozta a várt és remélt eredményt.

Dr. Szőke Gyula
agrárközgazdász

AKAP jelenleg zajló felülvizsgálata (állapotfelmérése) kapcsán az Európai Bizottság ragaszkodik a közvetlen kifizetéseket érintő megszorításokhoz. Ez derül ki abból a bizottsági belső tervezetből, mely 2008. május 20-án kerül majd nyilvánosságra. Brüsszel az eredetileg tervezett degreszív megvonás helyett az üzemenagyság alapján meghatározott lépcsőzetes moduláció (elvonás a KAP I. pilléréből és átcsoportosítás a II. pillérbe – vidékfejlesztésre) bevezetését helyezte kilátásba. A kötelező moduláció szintjének növekedése várhatóan a következőképpen alakul:

5000 euró/üzem alatti közvetlen kifizetések esetében a jövőben sem várható csökkentés, erre az összegre nem vonatkozik a moduláció.

5000–100.000 euró/üzem közötti közvetlen kifizetések esetén 2009–2012 között évi 2%-os lépésekben, a jelenlegi 5%-ról 13%-ra növekedik a moduláció szintje.

100.000–200.000 euró/üzem közötti közvetlen kifizetések esetén Brüsszel már 2009-ben 10%-ra kívánja emelni a modulációt, a következő három év során pedig összesen 16%-ra, 3%-os lépésekben.

KAP állapotfelmérése *Brüsszel nem enged*

200.000–300.000 euró/üzem közötti közvetlen kifizetések esetén a moduláció szintje már 2009-ben 13%-ra emelkedne, majd ezt követően 2012-ig fokozatosan eléri a 19%-ot.

300.000 euró/üzem feletti közvetlen kifizetések esetén további 3%-os emelés várható, ami a moduláció szintjének összesen 22%-os emelkedését jelent.

A tervezet szerint az így elért közel 5 milliárd eurós megtakarítás a tagországokban marad, és a Bizottság elképzelése szerint a KAP II. pillérén belül éghajlatváltozásra, vízgazdálko-

dásra, megújuló energiaforrásokra és a biodiverzitás megőrzését szolgáló programokra fogják fordítani. A brüsszeli hivatali apparátus működését jól ismerők szerint a mostanra elkészült tervezet már nagymértékben megközelíti a végső változatot. Ezzel szemben dr. Lutz Goepel európai parlamenti képviselő a támogatások legfeljebb 4%-os csökkentését tartja indokoltnak, amivel az Európai Parlament is egyetértett. Ez a javaslat azonban várhatóan nem nyeri meg a Bizottság tetszését. A bizottsági tervezet további lényeges eleme az EU támogatási rendelet 69. cikkelyével való megfeleltetés. *Eszerint a következő időszakban a tagországok a közvetlen kifizetések 10%-át más mezőgazdasági ágazatokba is átcsoportosíthatják.* Ezt az összeget nemcsak környezetvédelemre és minőségbiztosításra lehet majd fordítani, hanem a tejtermelők, a marha-, juh- és kecsketartók támogatásának kiegyenlítésére, valamint természetbiztosításra és állat- és növényi betegségek okozta károk kompenzálására is.

Fordította: Papp Mónika
Forrás: Top agrar magazin
2008. április

A távozó olasz agrárminiszter az exportstatisztikáról

Az olasz statisztikai hivatal (ISTAT) nemrég közzétett adatai szerint 2008 januárjában 12%-kal nőtt az olasz export a 2007. januári adatokhoz képest. Ezen belül az EU tagországokba irányuló kivitel 8%-kal nőtt. A növekedésben alapvető szerepe volt a feldolgozott élelmiszerek kivitelének (+18,3%), amely az EU-n belül is 17,7%-ot jelentett.

Az ISTAT jelentését kommentálva a távozó kormány agrárminisztere, Paolo De Castro több fórumon is hangoztatta, hogy a hazai piac (a stagnáló belső fogyasztás és a növekvő import miatt)

nem kínál kellő perspektívát a termelők számára. Ezért a növekedés kulcsát a *mind nagyobb mértékben feldolgozott minőségi élelmiszerek kivitelében, valamint a cégek fokozott export-orientációjában* látja. Szerinte a januári statisztika is azt mutatja, hogy a kiváló minőségű tipikus olasz élelmiszerek iránt a nemzetközi piacokon továbbra is nagy a kereslet.

A miniszter véleménye szerint *eredményesen versenyezni akár a hazai, akár a nemzetközi piacokon csak minőségi élelmiszerekkel lehet, nem*

pedig a feldolgozatlan mezőgazdasági termékekkel vagy feldolgozott tömegáruval. (Ezt egyúttal Magyarország is megszívlelné! A szerk.)

Ismét megerősítette, hogy a 2008-ra tervezett 25 milliárd eurós exportárbevétel reális célkitűzés (2007-ben csaknem 24 milliárd volt). Hozzátette, hogy ennek eléréséhez az EU Bizottság által a közelmúltban jóváhagyott 105 millió eurós, a promóciót finanszírozó állami támogatás is nagyban hozzájárul. (A keretösszeg 2 évre szól, és a minő-

ségi élelmiszerek reklámozására fordítható, az EU, valamint harmadik országok piacain.)

Megjegyzendő, hogy Olaszországban az agrárpolitika, azon belül is az agrár-külgazdasági stratégia azon területek közé tartozik, ahol a fő kérdésekben általános az egyetértés a mértékadó agrár-érdekképviselők, az ellenzéki pártok és a kormánykoalíció között. Ennek megfelelően ezek az ügyek nem is kerültek elő a választási kampány során.

K. Z.

A bivaly-mozzarella és a dioxin

Március második felében robbant ki a bivaly-mozzarella dioxin-fertőzöttsége miatt az utóbbi időszak egyik legnagyobb élelmiszer-biztonsági válsága Olaszországban. Korábban is jelentek meg ugyan hírek a nápolyi székhelyű Campania tartomány dioxinnal való szennyezettségéről, ezt azonban eddig nem hozták összefüggésbe ilyen mértékben a mozzarella sajt gyártásával. A dioxin-szennyezettséget az elmúlt években, évtizedekben egyrészt a Campania területén keletkezett, de főleg az ide szállított ipari, részben veszélyes hulladékok, műanyagok szakszerűtlen elégetése során keletkező égéstermékek okozták.

A botrány kialakulásának közvetlen oka a mozzarella sajt Japánba és Dél-Koreába irányuló exportjának korlátozásáról, illetve leállításáról szóló hírek napvilágra kerülése volt. Ezek a hírek kiegészülve a nápolyi szeméthyegyekről beszámoló sokkoló tudósításokkal, megállíthatatlanná tették a nemzetközi méretű válság kifejlődését.

Az ügyben március végén sajtótájékoztatót tartott De Castro mezőgazdasági miniszter, az Élelmiszer és Táplálkozási Kutatóintézet (INRAN-Istituto Nazionale di Ricerca per gli Alimenti e la Nutrizione) elnöke, az egészségügyi tárca főosztályvezetőjének, valamint a termelői szövetség elnöke a részvételével. A sajtókonferencián elhangzottak főbb elemei:

1. A miniszter igyekezett megnyugtatni a sajtót, szerinte a probléma gyakorlatilag nem is létezik, lényegében a felkapott hírek alapján mesterségesen keltett hisztériáról van szó. A Dél-Korea által történt szállítás-leállítás kapcsán elmondta, hogy Olaszország nem exportál Dél-Koreába, az ottani termék vagy hamisítvány, vagy pedig közvetett úton került az országba. Japán esetében is csupán információkérésről van szó, amelynek haladéktalanul eleget tettek. A miniszter elmondta, hogy

ugyancsak eleget tettek az EU Bizottság részére történő információszolgáltatási kötelezettségüknek, eljuttatták Brüsszelbe a kért információkat. *(A Bizottság több alkalommal újabb információkat kért, végül elfogadta az olasz hatóságok jelentését és intézkedési tervét.)*

2. Elhangzott a tájékoztatón, hogy a rendszeres ellenőrzések során kiderült egyedi esetekről van csak szó, s a nyomkövethetőség elve alapján a szálak visszavezettek a tejtermelő vállalkozókhoz, akiknél a fertőzött tételeket megsemmisítették, az illető telepeket vizsgálták. A miniszter szerint a *mozzarella sajtüzemek közül 25-öt, valamint beszállítóikat, összesen 83 bivalytartó telepet vizsgáltak meg, mivel az ő esetükben találtak küszöbértékhez közeli szennyezettséget.* Hozzátette, hogy Olaszországban a tejtermelő bivalyok tartásával foglalkozó vállalkozók száma kb. 2500, 90%-uk Campania tartományban található. A 2500 bivalytartó közül 1900 az EU földrajzi oltalom alatt álló ún. DOP, illetve PDO (Protected Designation of Origin) mozzarellagyártóinak a beszállítója. A rendkívül szigorú ellenőrzésekkel gyakorlatilag kizárják a dioxin-szennyezettség lehetőségét.

3. Az állategészségügyet és élelmiszer-biztonságot felügyelő Egészségügyi Minisztérium főosztályvezetője és az INRAN elnöke megerősítették, hogy az ellenőrzések megfelelőek és hatékonyak, ezek segítségével sikerült kiszűrni a néhány pozitív esetet. A (minimális számban) vizsgálatba vont üzemek közül számításaik szerint legfeljebb azok felénél számítanak pozitív vagy küszöbértékhez közeli szennyezettségre. Hozzá tették, hogy a dioxin ugyan veszélyes anyag, de a küszöbértéket kismértékben meghaladó fertőzöttség esetén még napi több kiló sajt fogyasztása esetén sem kell az emberi egészséget károsító hatásra számítani.
4. Kérdésre válaszolva elmondták, hogy mivel takarmánnyal kerül a dioxin a táplálékláncba, kiváltó okként elképzelhetőnek tartják akár fertőzött (esetlegesen import) takarmányok felhasználását is. Mindaddig, amíg a vizsgálatok le nem zárulnak, nem tudják kizárni a szándékosságot (a konkurencia vagy a maffia esetleges érintettségét) sem.
5. A sajtótájékoztatót tartók egybehangzóan az esetet a média által felfújttá ügynek tekintik. Ehhez szerintük megalapozatlanul ugyan, de jó pszichikai alapot ad a Nápolyban hónapok óta tartó szemétp problémával való asszociáció. Kérték a sajtót a tárgyilagos tudósításra, a felesleges pánikkeltés elkerülésére. Ellenkező esetben a közelmúltban történt, a baromfiinfluenza esetén tapasztalt indokolatlan és drasztikus (60%) fogyasztás-visszaesés lehet a következmény.

A Coldiretti mezőgazdasági érdekképviselő már most 30–35%-os belföldi fogyasztás-vissza-

esésről beszél. Az ellenőrző hatóságok határozott fellépése mellett a Coldiretti szerint fontos az is, hogy a kormány diplomáciai erőfeszítéseket tegyen külföldön a termék imázsának védelmében. A belföldi fogyasztás-csökkenés megállítása érdekében pedig az érdekképviselő korrekt tájékoztatást vár el; valamint kormányzati intézkedéseket sürget az ágazatban a fogyasztás-visszaesés miatt kialakuló piaci válsághelyzet kezelésére, mivel több, mint 20 ezer munkahelyről van szó. *Az érintett állattartók az év eleje óta tartó fogyasztás-csökkenés miatt már 30 millió euró veszteségről beszélnek.*

Olaszországban mintegy 35 ezer tonna a bivaly-mozzarella gyártása évente. Ennek a mennyiségnek kb. 84%-át belföldön értékesítik, 16%-a kerül exportra. A legfontosabb export-piacok: Franciaország, Németország, USA, Egyesült Királyság, Japán, Svájc, Spanyolország, Belgium, Kanada.

Olaszországnak az EU Bizottság által is kilátásba helyezett exportstopot egyelőre sikerült elkerülnie. Ehhez szükség volt megfelelő garanciákra, hogy az exportra kerülő termékek biztonságosak, dioxin-tartalmuk a határérték alatti. További feltételként – a vállalt intézkedési terv szerint – *azonnali hatállyal elkezdték az érintett területeken a teljes körű, minden telepre kiterjedő, szisztematikus laboratóriumi vizsgálatokat a fertőzött területek és állatállományok kiszűrésére.* A folyamat várhatóan több hetet vesz igénybe, s mivel Olaszországban csak 3 e célra alkalmas akkreditált laboratórium van, ezért más EU-tagországok laboratóriumai is részt vesznek a vizsgálatok elvégzésében. *Erre azért is szükség van, mivel a vizsgálatok legalább két fázisban történnek a bivalytelepek rendkívül nagy száma és szétaprózottsága miatt.*

A vizsgálatok lezárásával a válság várhatóan megoldódik, valószínűleg több, a termelt tejben a határérték feletti dioxin-szintet produkáló bivalytelepet bezárnak. Szakértők szerint nincs kizárva adott esetben az állatok elpusztítása sem, mivel a szervezetükben felhalmozódott dioxin nem ürül ki, így még dioxin-mentes takarmányozás esetén sem biztosítható a dioxin-mentes tej termelése. Az is elképzelhető továbbá, hogy Campania tartományban kisebb-nagyobb területeket kizárnak az élelmiszer-előállításból és a takarmánytermelésből, s ezeken a helyeken mezőgazdasági termelés csak ún. bioenergia termelése céljából lesz folytatható.

Kálmán Zoltán
állandó FAO képviselő,
mezőgazdasági attasé

Sertéspestis pusztított Szlovákiában

Április elején Dél-Szlovákiában, először a Lévai járáshoz tartozó Alsószemeréd község határában fekvő dán kézben lévő nagyüzemi hizlaldában, majd néhány nappal később Közép-Szlovákiában, a Feleden található sertéstartó telepen észlelték a sertéspestist okozó vírust. Miután a laboratóriumi vizsgálatok is megerősítették a vírus jelenlétét, a szakhatóságok visszavonásig teljes sertésszállítási tilalmat rendeltek el Szlovákiában, kivéve, ha megsemmisítésre vagy azonnali levágásra viszik az állatokat. Alsószemeréd körül 3 kilométeres védelmi zónát alakítottak ki, Feled környékén szintén állategészségügyi zárlatot rendeltek el. A járvány megfékezése érdekében a két telepen összesen mintegy 18 ezer állatot kellett levágni. A sertéspestis az emberre ugyan nem veszélyes, ugyanakkor a terjesztésében részt vehet. A sertéseken kívül más állatok, például egerek, patkányok, kutyák, ma-

darak vagy legyek is vírus hordozók lehetnek. A fertőzést a feltevések szerint vaddisznók okozták, miután ezek az állatok a kór állandó potenciális hordozói lehetnek. A szemerédi sertéstelep megfelel a legszigorúbb védelmi előírásoknak, a vaddisznók azonban a legalaposabb ellenőrzés mellett is bejuthatnak. A szintén dán kézben lévő feledi telepre pedig valószínűleg Szemerédről, az állatok átszállításával került a betegség. Mostanáig a két telephelyen kívül nem észleltek máshol megbetegedéseket, a karanténnal valószínűleg sikerült megakadályozni a kór továbbterjedését. A szlovák állam vállalta mind a dán cég kárának, mind pedig a kistermelőknek a háztájiban nevelt állatok árának megtérítését. A kártérítés összege várhatóan eléri a 100 millió koronát.

Az ügy kapcsán az Európai Bizottság 2008. április 15-ével betiltotta az uniós tagállamok, valamint a harmadik országok

felé történő sertéskivitelt Szlovákiából. Az átmeneti védekezési intézkedéseket tartalmazó határozat szerint Szlovákia az azonnali vágás céljából történő közvetlen sertésszállításokon kívül nem szállíthat sertést más tagállamokba, vagy harmadik országokba, kivéve, ha az állatok a berakodást megelőzően legalább 30 napig a származási gazdaságban tartózkodtak, vagy olyan gazdaságból származnak, ahová a sertések elszállítását közvetlenül megelőző 30 nap során nem szállítottak élő sertést. Miután a megbetegedések a magyar határ közelében történtek, Nógrád és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében fokozott ellenőrzéseket vezettek be. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében legutóbb két évtizeddel ezelőtt okozott megbetegedést a vírus. A mostani esetek kapcsán fokozottabban figyelik mind a vaddisznóállományt, mint pedig a háztájiban nevelt sertéseket.

P. M.

Idén ünnepli fennállásának 20-éves évfordulóját az Európai Vidék Egyetemért Egyesület (APURE)

Az elmúlt 20 évben az Európai Vidék Egyetemért Egyesület (APURE) FONTOS szerepet töltött be az egyes nemzetek vidékfejlesztésben érdekelt szereplőinek egymással való megismertetésében; lehetőséget teremtve a kölcsönös tapasztalatcserére, a szakmai információk átadására, valamint az együttgondolkodás elindítására.

Az Agrár és Falusi Ifjúsági Körök Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Egyesülete 1998-ban csatlakozott a nemzetközi szervezethez. Munkájuk eredményességének bizonyítékeként 2006-ban a megyei egyesületet kérték fel az Európai Vidékfejlesztő Egyetem hazai megrendezésére, illetve ezt követően elnyerték a hálózat közép-kelet európai központjának létrehozására kiírt pályázatot. A Közép-Kelet Európai Vidékfejlesztő Központ 2007. október 24-én nyitotta meg kapuit Szolnokon.

A központ szervezésében a „Civil Együttműködés a vidék felzárkóztatásáért!” című rendezvénysorozat keretében került sor 2008. április 14-én az európai vidékfejlesztés tapasztalatairól tartott nemzetközi fórumra. A fórumot Bali István, a központ vezetője nyitotta meg. A vendégek közül elsőként *Camilo Tavares Mortágua*, az Európai Vidék Egyetemeiért Egyesület portugál elnöke köszöntötte a résztvevőket. Előadásában elmondta, az egyesület programjainak megvalósítását egy egész Európára kiterjedő nemzetközi hálózaton keresztül, az európai uniós projekteken való széles körű partneri együttműködések segítségével kívánják elérni. A résztvevők a vidékfejlesztés terén gyűjtött tapasztalatokat a két évente megrendezésre kerülő Európai Vidékfejlesztő Egyetemen keretében vitatják meg. *A portugál el-*

nők úgy vélte, a vidékfejlesztésnek mindig helyi szinten, egy adott régióhoz kapcsolódóan kell megvalósulnia, ezért a nemzeti vidékfejlesztési politikán túl régiós politikára is szükség van. Hozzátette, a vidék fejlődése nem valósulhat meg kizárólag a mezőgazdaság fejlesztésével, ugyanakkor nélkülük sem. A LEADER programmal kapcsolatban kiemelte, *a programok sikerének záloga az egy helyen élők közös célért való összefogásában rejlik.* A vidékfejlesztés csak akkor lehet sikeres, ha minél szélesebb rétegből (civil szféra, vállalkozók, oktatási intézmények) minél több ember kapcsolódik be, illetve jut hozzá az információkhoz. Hangsúlyozta, a vidékfejlesztés a gazdasági szempontokon túl társadalmi kérdés is, hiszen a nemzeti hagyományok megőrzésében a vidéki családokra kulcsfontosságú szerep hárul.

*Josy Rychez Battes*i, az egyesület korzikai alelnöke a franciaországi vidékfejlesztés tapasztalatait mutatta be. Franciaország területének 94%-a vidéki terület, míg a lakosság 38%-a él vidéken. Véleménye szerint a vidékfejlesztésnek elsősorban a hagyományos, „*érzékeny*” vidéki területeken van nagy jelentősége, melyek tömegközlekedéssel nehezen megközelíthetők, illetve ahol a lakosság nagymértékben előregedett. Hangsúlyozta azt is, a vidékfejlesztés fő célja a vidéken élők esélyegyenlőségének biztosítása kell legyen, amellett, hogy a turizmus feltételeinek megteremtése is fontos szempont. A következő időszakban a vidék multifunkcionális szerepe felértékelődik, a mezőgazdaság mellett a megújuló energiaforrások termelése, illetve a környezet- és természetvédelem is növekvő szerepet kap. Ugyanakkor előadásában arra is felhívta a figyelmet, hogy a vidéki térségek fejlesztésénél ügyelni kell az adott régióra jellemző hagyományok megőrzésére is, hiszen az európai kulturális sokszínűség megőrzése mindannyiunk érdeke.

Barbara Diklev, a dán Vidékfejlesztő Egyesület elnöke a dániai vidékfejlesztési tapasztalatokról számolt be. A jelenlegi dán törvények alapján lehetőség van egyesület, illetve szövetkezet alapítására bármely tevékenység közösen való végzése céljából, amennyiben az a közösség számára nem káros. Dániában az ilyen módon létrejött különböző egyesületek tekintélyes szerepet töltenek be mind nemzeti, mind helyi szinten. A falusi közösségekben elterjedt szokás, hogy a könyvtárat, az iskolát, illetve a különböző üzleteket egyesületi alapon működtetik.

Maria Grzechynka, a lengyelországi Sucha-Beskidzki Ökológiai és Turisztikai Főiskola igazgatója az agroturisztikai fejlesztés dél-lengyelországi tapasztalatairól számolt be. A lengyel nemzeti agroturisztikai program sikerét mi sem mutatja jobban, mint hogy ebben a korábban gazdasági szempontból elmaradott, munkanélküliséggel küzdő térségben ma több mint 500 agroturisztikai gazdaság működik. A főiskolán jelenleg 1300 diák tanul, a fő tantárgyak a turisztika, informatika és a marketing. *Az itt végző hallgatók jól menő agroturisztikai vállalkozások alapításában vesznek részt, ezzel is hozzájárulva a térség gazdasági felemelkedéséhez.* A főiskola munkájának elismeréseképpen 2008 júniusában itt rendezik meg a 8. Európai Vidékfejlesztő Egyetemet, melynek témája a „*Képzés, kultúra, hagyományápolás mint az Európai Unió fejlődésének innovációs tényezője*” lesz. Az egyetem nyitott mindenki számára, aki a vidékfejlesztésben szerzett tapasztalatait tovább mélyíteni, illetve másokkal megosztani szeretné. A Szolnoki Főiskolával több éves múltra visszatekintő együttműködés keretében a magyar hallgatók számára is lehetőség nyílik betekintést nyerni az európai vidékfejlesztés kulisszái mögé.

Papp Mónika

Bűnbak a bioüzemanyag?

Mariann Fischer Boel főbiztos megerősítette, hogy 4 évvel az Unió csatlakozás után Lengyelországban és más új tagállamban a mezőgazdasági jövedelmek mintegy 40%-kal nőttek, ami a közvetlen kifizetéseknek, magasabb áraknak, a nagy uniós piachoz való csatlakozásnak köszönhető.

A növekedés az új tagállamokban 36%-kal magasabb, mint az EU 15-öknél.

Az előrejelzések szerint 2014-re a jövedelmek a mezőgazdaságban újabb 40%-kal nőnek a 12 új tagállamban. Az élelmiszerkereskedelem határozottan profitált – erősítette meg Mariann Fischer Boel – 2004 és 2007 között az új tagállamokból származó Unióba irányuló mezőgazdasági export

81%-kal nőtt. Harmadik országba irányuló export pedig 99%-kal nőtt.

Úgy tűnik a bioüzemanyagot teszik meg bűnbaknak az élelmiszerárak emelkedéséért – panaszkolta a főbiztos.

Túloz a média?

Véleménye szerint a média elrugaszkodott a valóság talajáról. Az Európai Unió jelenleg gabonatermésének mindössze 1%-át, repceamag-termelésének 70%-át fordítja etanolgyártásra, igyekezett megnyugtanni hallgatóságát a főbiztosasszony. Ugyanakkor az Európai Unió a világ olajosmag ter-

mésének mindössze 2%-át termeli meg. *Megerősítette, hogy azok, akik a bioüzemanyagokat okolják az élelmiszerárak emelkedéséért, azok India és Kína megváltozott fogyasztási szokásait kárhozzátják valószínűleg, ahol a lakosság jövedelme növekedésével több húst fogyaszt. (1 kg disznóhús előállításához 4 kg abrak (gabona) szükséges és 1 kg baromfihúshoz 2 kg gabona kell.)*

Időszakosan az alacsony termékek is okolhatók, amelyek a kedvezőtlen időjárás miatt következtek be, különösen a 2006-ban és 2007-ben a nagy gabonatermő országokban. Európában, Észak-Amerikában és Ausztráliában a visszaesés az elmúlt 2 évben meghaladta a 60 millió tonnát, szemben a 17 millió tonna gabonával, amit bio-etanol-gyártásra használtak ezekben az országokban. Rámutatott arra is a főbiztos, hogy *létezik piaci spekuláció is*. Az áruforgalmi index az USA-ban 1998-ban 10 milliárd dollár volt, ami 2007-re 142 milliárd dollárra emelkedett.

Válaszolva arra a vádra, mely szerint az Európai Unió bioüzemanyag-gyártása élelmiszerhiányt, illetve drasztikus áremelkedést hozott kifejtette: előrejelzések szerint 2020-ra 34 millió tonnával nő az EU gabonatermelése, amelyhez még hozzájön újabb 12–15 millió tonna, amely a területpihentetés megszűnése kapcsán keletkezik.

Szakértők előrejelzése szerint 2020-ra az Európa Unió szántóterületeinek 15%-át a bioüzemanyag-gyártás nyersanyagának megtermelésére fogják használni. A bioüzemanyag-gyártás során számos olyan melléktermék szabadul föl, ami takarmányozásra jól felhasználható. Véleménye szerint minden 1 tonnányi repcemag 42%-át olajjába dolgozzák föl, míg a fennmaradó 58% takarmánnyként hasznosul(hat). Másrészt, szakértői számítások megerősítették, hogy az EU bioüzemanyag termelésének 30%-a második generációs forrásból származik majd. Annak ellenére, hogy az USA bioetanol termelése sokkal nagyobb mérvű, idén a kukorica exportja sokkal nagyobb lesz, mint a tavalyi volt.

Tény az is, hogy 21 millió hektár szántó kiesett a termelésből a Szovjetunió széthullásával. FAO becslések szerint a gabonatermelés Oroszországban 45%-kal, Kazahsztánban 60%-kal és Ukrajnában 70%-kal fog nőni.

Az első generációs bioüzemanyagok a második generációs bioüzemanyagok hídját építik meg. Világviszonylatban környezetvédelmi okok miatt szükséges javítani az üzemanyag-ellátás biztonságát. Azt is hangsúlyozta a főbiztos, hogy az Európai Unió még messzebbre tekint, mint a biztonságos üzemanyag-ellátás. Nem kevesebbet céloznak meg, mint a kibocsátás csökkentése, a szállítás környezetkímélő módszereinek bevezetése. A bioüzemanyagok környezetre gyakorolt

hatását elemezve kifejtette, hogy *éppen az Európai Uniónak a legszigorúbbak a szabályai a fenntarthatóságra nézve és 2015 után az üvegházhatású gázok mennyiségének 35%-os csökkentése mellett kötelezték el magukat*.

A KAP felülvizsgálata igyekszik az élelmiszertermelés növelésének útjából minden akadályt elgördíteni, egyidejűleg a világpiaci élelmiszerárak növekedését meggátolni a maga eszközeivel és lehetőségei szerint. Erről az Unió vezetői június 19–20-án folytatnak konkrét tárgyalásokat. Az energiaárak emelkedése, a legnagyobb lélekszámú országok étkezési szokásainak változása, szerkezeti és ciklikus problémák az okozói az élelmiszerárak emelkedésének, amit csak fokoz a globális világpiac ingatlansága és az összehangolt válasz hiánya ezekre a kérdésekre.

Mariann Fischer Boel azt is kifejtette, hogy annak ellenére, hogy nőnek az élelmiszerárak mégis tény, hogy 1975 óta az árak a felére csökkentek, real értelemben. Az áremelkedés hosszú távon szerinte gyakorlatilag jó hír a világ legszegényebbjeinek, akiknek 70–80%-a földművelésből él. A kutatási eredményeket jobban kihasználni, javítani a mezőgazdasági technikát és új termékeket gyártani, ez a kiút.

Az élelmiszerárakról más szemszögből

Jeffrey Sachs, a Föld Intézet igazgatója (Kolumbia Egyetem), Koffi Annan speciális tanácsadója is kifejtette véleményét az élelmiszer ár-emelkedésekről. *Legfőbb ideje visszavenni a bioüzemanyag programot, ami érhető volt, amikor az élelmiszerárak alacsonyak voltak és nagy készletek halmozódtak föl a raktárakban*. Fölvázolta, hogy az amerikai kukorica 1/3-át használják föl arra, hogy megtöltsék a benzintartályokat. Igaz, hogy a bioüzemanyag terv nagyobb az Egyesült Államokban, bár ez nem tesz semmit, a második generációs bioüzemanyag nem versenyez az élelmiszerekkel, gondolva a cellulózból készített etanolra. Sachs megerősítette Afrika eddig ki nem használt termelési potenciáljának jelentőségét, amelynek mindössze 1/3-át vagy 1/4-ét használják ki. Felhívta a figyelmet a szárazságtűrő fajták kutatására, valamint hogy a Világbank növelje segítségét a tuberkulózis, a malária és az AIDS leküzdésére. A legszegényebbek jövedelmük 70%-át költik élelmiszerre, így a napi kétszeri étkezés helyett csak naponta egyszer ehetnek, vagy egyszer sem!

Nagy baj, ha a mezőgazdasági kutatásokra nem jut elegendő pénz, az USA is erősen visszafogta a kutatási+fejlesztési kereteit éppen akkor, amikor arra a legnagyobb szükség lenne.

Tamás Enikő
Forrás: Agra Facts

Marek SAWICKI

lengyel földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter

1958. április 8-án született a mazóviai vajdaságban lévő Sawice-ben.

1983-ban diplomát szerez a siedlce-i Mezőgazdasági és Tanárképző Főiskolán (ma Podlaska Akadémia).

1983–1985. tanársegéd a főiskolán.

1987–1988. a Sokołów Podlaski-i cukorgyár felügyelője.

1988-ban belép az Egyesült Parasztpártba (Zjednoczone Stronnictwo Ludowe ZSL).

1989–1990. a Sokołów Podlaski-i Mezőgazdasági Szakiskola tanára.

1990-ben kilép a Parasztpártból, és csatlakozik az újonnan alakult Lengyel Néppárthoz (Polskie Stronnictwo Ludowe, PSL).

1990–1996. Repki község (Powiat Sokołowski-ban) önkormányzatának vezetője.

1993 óta a lengyel parlament (Seim) képviselője.

1996-ban fejezi be posztgraduális tanulmányait a Lengyel Tudományos Akadémia Mezőgazdasági Jogi Intézetében.

1996–1997. a Távközlési Minisztérium államtitkára.

1997–2001. a parlament fogyasztóvédelmi és versenyügyi bizottságának (Komisja Ochrony Konkurencji i Konsumentów) tagja.

2001–2005. a Lengyel Néppárt parlamenti frakciójának elnöke.

2006. a podlaskie-i Vajdasági Mezőgazdasági Akadémián szerez fokozatot az agrártudományok terén.

2007-ben az előrehozott választásokon ismét parlamenti képviselővé választják.

2007. november 16-án kinevezik földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszterré.

gyejev orosz agrárminiszterrel. A lengyel miniszter a találkozót követő nyilatkozatában elfogadhatónak nevezte igazolt állategészségügyi, illetve növényvédelmi probléma esetén a szállítási tilalom elrendelését, amennyiben az a probléma felszámolásának idejére korlátozódik. Hozzátette, két év kimaradás után a lengyel hústermékek orosz piacon való újbóli megjelenése nem lesz egyszerű feladat. 2008 elején a vágósértés felvásárlási árának je-

lentős mértékű csökkenése következtében Lengyelországban kialakult válsághelyzet kapcsán a miniszter kijelentette, *az agrártárca mindent el fog követni, hogy a sertéstartók helyzetét javítsa*. A termelői szervezetekbe tömörült mezőgazdasági termelőket a támogatások mértékének növeléséről biztosította, ugyanakkor azonban a garantált felvásárlási ár kialakítására irányuló követeléseiket visszautasította.

A lengyel miniszter a poznani mezőgazdasági vásár megnyitóján kijelentette, a 2008. évi Lengyel Nemzeti Agrárprogram (PROW) kialakításánál a mezőgazdasági termelők számára nagyobb összeget kíván elkülöníteni. Miután a lengyel program az EU regionális politikájának része, nagyobb részét uniós, kisebbik részét nemzeti forrásokból finanszírozzák. *A miniszter ugyanakkor támogatásáról biztosította a feldolgozó üzemeket is, melyek több évtizedre visszamenően szerződésben állnak a termelőkkel, illetve termelői résztulajdonban vannak!* Hozzátette, nagyobb mértékű horizontális és vertikális együttműködésre lenne szükség a mezőgazdaságban. A GMO termékekkel kapcsolatban Marek Sawicki kijelentette, nem szándékozik változtatni a génkezelt állattakarmány behozatalát tiltó új jogszabályon. A várhatóan 2008. augusztus 1-jén életbe lépő törvény ötlete még az előző kabinet alatt született 2006-ban, és az új lengyel kormány annak módosítását helyezte kilátásba 2008 januárjában.

Marek Sawicki 2007 decemberében írta alá a lengyel hússzállítmányokra vonatkozó, 2005 novembere óta tartó orosz korlátozások feloldásáról szóló megállapodást Alekszej Gor-

Papp Mónika

Biciklivel a Szigetközben

A május eleji hosszú hétvége épp annyira volt elegendő, hogy Mosonmagyaróvár környékét bejárva megállapítsam, több idő kell a Szigetköz megismerésére, bebarangolására.

Hívogató, kellemes, rendezett települések váltogatják egymást ezen a vidéken. Az emberek készségesek, értékörzők, nyitottak. A kerékpárt nyugodtan az állomáson, vagy a bolt előtt lehet hagyni, a Duna-menti pihenőhelyek, a városi parkok tiszták, nem rongáltak. Legalábbis én így tapasztaltam.

A hédervári kastély kertje szabadon látogatható

A lébényi templom májusfával, ide is vezet bicikliút

Évszázados platán a hédervári kastély kertjében

Rendezett patakpart Mosonmagyaróváron

A szlovák főváros nagyon szép

A pozsonyi új hídra van külön biciklifelhajtó

Halászi háza itt-ott kibukkannak a Duna partján

A szigetközi táj alakulása, története szorosan összefügg a Dunával. A folyamszabályozás előtt a területen jellemzően halászok éltek, és halászat, aranymosás, állattartás folyt itt. Majd a szabályozások után a földművelés is teret nyerhetett, és ezzel biztonságosabbá vált az ott lakók élete, a megtelepedés. A falvak sokáig a vízjárásnak megfelelően változtatták helyüket, sok el is veszett közülük. A mai települések nevükben őrzik a táj történetét: Ásványráró, Halászi, Révfalu stb. Az utak mentén majorok, puszták vannak, jelezve, hogy mezőgazdasági hagyományai is vannak a vidéknek. Újabb keletű beépítések a szabadidő eltöltésére létesült üdülőfalvak, horgásztelepek, amelyek igyekeznek beilleszkedni a tájba. Manapság a városokban és környékükön népességnövekedés mutatható ki, köszönhetően a terület népességmegtartó erejének, a gazdasági fejlesztéseknek.

Ilyen hasznos és egészségvédő fejlesztés a biciklitutak megépítése. Nem csak a turisták, az ott élők is használják a falvakat, városokat összekötő utakat. A közlekedési eszközöket tekintve a legnagyobb dolog kerékpárral biztonságosan eljutni munkába, boltba, hivatalba, barátokhoz. Igaz Magyarország legszelesebb tája a Szigetköz, de tökéletes síkság mivolta ezt a nehézséget ellentételezi. Amúgy pedig a szelet ügyesen munkába fogták, és szélerőművek sokasága jelzi, ezen a vidéken a megújuló energiaforrásoké a jövő.

Szöveg: Kripner Vera

Képek: Farkas Ferenc és Kripner Vera

Naplemente a Mosoni-Dunánál

Kellemes pihenőhely – gémeskúttal

Pozsony belvárosában

Kilátás a pozsonyi várból, egy óra alatt ideértünk Rajkától kerékpárral

Munkácsban a szélerőművek
Mosonmagyaróvár felé

Illatos virágszőnyeg a biciklút mellett

Repce mindenütt a Kisalföldön is

21. Dísnövény Szakkiállítás és Vásár

21. alkalommal nyitotta meg idén kapuit a Dísnövény Szakkiállítás és Vásár között a Budapesti Corvinus Egyetem Budai Arborétumában. A Reneszánsz Év jegyében megrendezett kiállításon 300 kiállító és mintegy 2,5 millió virág várta az érdeklődőket 70 ezer négyzetméteres területen. A háromnapos rendezvény ideje alatt a teljes hazai kertészeti- és dísnövény kínálatból válogathattak a látogatók, melyet külföldi kiállítók termékei is színesítettek. Idén a hazai kertészeti cégek és termelők seregszemléje mellett új tevékenységgel-, illetve termék-körrel is bővült a kínálat. Így a díszfaiskolai termékek, az egygyári és évelő növények, a cserepes dísnövények, a szárazvirágok, a kerti munkaeszközök és bútorok, a kertépítészet és kerttervezés mellett helyet kaptak a szőlészeti és borászati tevékenységgel, biotermékekkel és orchideákkal foglalkozó kiállítók is. A Mesterségek utcájában az előző évekhez hasonlóan most is kézművesek kínálták portékáikat. A vásári forgatagban elfáradt látogatók kikapcsolódásként virágkötészeti bemutatóban gyönyörködhetnek, illetve megtekinthették a bonsai kiállítást vagy a Reneszánsz Év kapcsán nyílt festménykiállítást is.

Képek és szöveg: Papp Mónika

Kaktuszkiallítás

Színpompás orchideák

A kiállítás idejére virágba borult az arborétum is

Bonsai kiállítás

Dísnövény kompozíció

Fűzából készült használati tárgyak

Hangulatos kerti tó

Kerti kiegészítők

Muskátlíbból is nagy a választék

Szemet gyönyörködtető Bougenvillea cserje

Sziklakerti élőek széles választéka

Vásári forgatag

Tűzománcsal díszített ajándéktárgyak

A francia ősoktól származó Baintner Ferenc Teodor Pál (eredeti családi név: Beuntner) Balassagyarmaton született 1871. május 20-án. Édesapja – Baintner Ottó – kezdetben gazdálkodással foglalkozott, majd a Népbank balassagyarmati alapító elnök-vezérigazgatója lett. A település ismert lokálpatriótája, népszerű, tisztelt polgára volt. 1909-ben nemesi címet és balassagyarmati előnevet kapott. Fő érdemei voltak a település várossá válásában, de azt (1923) már nem élte meg. A mai Szabó Lőrinc utca sokáig az ő nevét viselte.

Ferenc fia több felvidéki katolikus iskolában tanult, végül Iglón érettségizett. Kezdetől fogva a kémia, a gyógyszerészet érdekelte, ezért a Budapesti Orvostudományi Egyetemen gyógyszerésznek tanult, de mellette mezőgazdasági vegyész végzettséget is szerzett. Tanulmányait 1893-ban fejezte be. Egy év múlva már doktori címmel rendelkezett. Tanulás mellett gyógyszerértári kisegítő, majd gyógyszerész asszisztens volt. Tanulmányai végeztével a magyaróvári Gazdasági Akadémián kapott tanársegédi állást. Az itt eltöltött éve alatt az előző századforduló híres óvári tanári karának tagja volt (Cserháti Sándor, Hensch Árpád, Kosutány Tamás, Linhart György, Újhelyi Imre stb.). Az egyetem múzeumában lehetett látni az ő aláírását is tartalmazó bizonyítványt.

Magyaróváról 1905-ben az akkorra akadémiai rangot kapott kolozsvári Gazdasági Tanintézethez került, ahol megalapította a Vegytani és Tejgazdasági Tanszéket. Akadémiai tanárként a helyi Vegyvizsgáló Állomásnak is igazgatója lett. Életének legtermékenyebb időszak a kolozsvári másfél évtized volt. Nemcsak oktatott, hanem kísérletezett és tankönyveket, kézikönyveket is írt. Munkásságának több területe volt, mert a tejvizsgálat mellett a borászat, a szeszgyártás kémiai folyamataival, valamint gazdaságosságával foglalkozott.

Magyarországon elsőként készítette el az egyébként fő művének tekinthető, 1906-ban megjelent, több kiadást megélt „Borászati Kézikönyv”-et. Az olvasmányos stílusú, a borászatot már tudománynak felfogó mű a termelői körben is népszerűvé vált. Egyenként 4–4

kiadásban jelent meg az „Általános vegytan” és a „Mezőgazdasági vegytan” című egyetemi jegyzete. Publikációi nemcsak magyar, hanem német szaklapokban is olvashatóak voltak.

Az első világháború után nem tett hűségnyilatkozatot a román alkotmányra, így a trianoni békeszerződés évében, 1920-ban családjával együtt – az értékeik jelentős részének kényszerű hátrahagyásával – hazaköltözött Balassagyarmatra. Először a Földművelésügyi

Minisztérium alkalmazta országos borászati felügyelőként, majd az Ampelológiai Intézetben dolgozott 1945-ig.

Hatvan évvel ezelőtt, 1948. március 26-án Balassagyarmaton halt meg.

Leszármazottai között a XX. századi magyar agrárium több jeles személyisége található.

Négy fia közül Károly (1905–1989) a debreceni Gazdasági Akadémián végzett, majd az Állatorvosi Főiskolán doktorált. Először Magyaróváron tanított (tanársegédttől tanácskezelőig jutott előre), majd az Állattenyésztési Kutatóintézet osztályvezetője volt. 1952-ben a Gö-

döllői Agrártudományi Egyetemen a Takarmányozási és Tejgazdaságtani Tanszék alapító egyetemi tanáraként dolgozott. Négy évig a dékáni tisztelet is betöltötte. Az állattenyésztés, a tejgazdaságtan és a takarmányozástan területén kutatott, oktatott. Magyarországon elsőként dolgozta ki és vezette be a szarvasmarhák törzskönyvezésében a környezet tejtermelést befolyásoló hatásának kiküszöbölésére az istálló-átlagra vonatkoztatott viszonylagos tejtermelés kiszámítását, valamint a hosszú élettartam értékelését. Ugyancsak elsőként vizsgálta a karbamid fehérjepótló hatását. Egyetemi tankönyveket, jegyzeteket írt.

Fia, ifj. Károly szintén állatorvos és a Kaposvári Egyetem professzora. Baintner Ferenc azonos keresztnévű másik unokája brüsszeli mezőgazdasági attaséként, majd az FVM vezető tisztviselőjeként az agrárágazat EU-s csatlakozásában működött közre. Jelenleg Ankarában programvezető uniós agrármegegyeztető.

Kurucz Miklós

Baintner Ferenc (1871–1948)

Vélemény

Harmadik éve csökken hazánkban az ökoterület. Miért?

1. sz. táblázat

Az EU ökológizálkodásának területi növekedése
1998–2006.

Év 12. 31-i állapot	EU	Terület ha	%	Növekedés ha	Növekedés %
1998	EU-15	1 946 825	1,42		
1999	EU-15	2 978 683	2,17	1 031 858	53,0
2000	EU-15	3 777 144	2,76	798 461	26,8
2001	EU-15	4 440 038	3,23	662 894	17,5
2002	EU-15	4 792 381	3,51	352 343	7,9
2003	EU-15	5 099 344	3,72	306 963	6,4
2004	EU-25	5 778 129	3,37	678 785	13,3
2005	EU-25	6 178 624	3,60	400 495	6,9
2006	EU-27	6 821 131	3,98	642 507	10,4

Megjegyzés: EU (15) mezőgazdaságilag művelt területe 137 millió ha

EU (27) mezőgazdaságilag művelt területe 171,4 millió ha

Forrás: 1. Solti G. 2004: Magyarország ökológizálkodása az Európai Unióba történő csatlakozásunkkor – Biogazda füzetek 4. Sárközy Péter Alapítvány a Biokultúráért Piliscsaba

2. www.organic-europe.net

2. sz. táblázat

Az Európai Unió ökológizálkodási számának növekedése
1999–2006. között

Év 12. 31-i állapot	EU	Terület ha	%	Növekedés ha	Növekedés %
1999	EU-15	113 778			
2000	EU-15	128 937		15 159	13,3
2001	EU-15	141 218	2,08	12 281	9,5
2002	EU-15	139 046	1,99	–2 172	–1,3
2003	EU-15	134 434	1,94	–4 612	–3,3
2004	EU-25	143 212	0,99	8 778	6,5
2005	EU-25	152 273	1,05	9 061	6,3
2006	EU-27	179 322	1,24	27 049	17,8

Megjegyzés: EU-15 országok mezőgazdasági gazdaságainak száma kb. 6,9 millió

EU-27 országok mezőgazdasági gazdaságainak száma kb. 14,5 millió

Forrás: www.organic-europe.net

Solti G. 2004: Magyarország ökológizálkodása az Európai Unióba történő csatlakozásunkkor. – Biogazda füzetek 4. Sárközy Péter Alapítvány a Biokultúráért Piliscsaba

Az Európai Unióban már több mint tizedik éve folyamatos az ökológizálkodás területének növekedése; az utolsó három évben, 2003–2006 között 300–680 ezer hektár, 6–13% volt. (A 2007. évi adatok még nem állnak rendelkezésre.)

Ugyanakkor hazánkban 2004 óta, immár harmadik éve csökken az ökológizálkodásba vont terület nagysága. 2007. év végén már csak 118 397 hektár volt az ellenőrzött terület. Ez a mezőgazdaságilag művelt terület alig 2%-a.

Három év alatt 14 612 hektárral, 11%-kal csökkent az ökológizálkodás területe. Ennyivel kevesebb területen állítanak elő bioélelmiszert.

A harmadik évi folyamatos csökkenés olyan intő jel, amely alapján meg kell vizsgálni az okokat, és dönteni kell megszüntetésükről.

A csökkenés oka Radics László professzor és munkatársai szerint: „a gazdák véleménye szerint egyértelműen az ökológiai gazdálkodás támogatási forrásainak drasztikus csökkenésével magyarázható, mely a jelentősen nagyobb adminisztratív terhek mellett már nem teszi olyan gazdaságossá a termelést, mint várták.” (Agrofórum 19/3. 2008. március p. 16.)

A hazai ökológizálkodás problémáiról a legnagyobb bio-civil szervezet és ellenőrző szervezet vezetői is megszólaltak a Biokultúra 2007. évi 3. szám vezércikkében, a „Nagyon felemás évet zártunk” című írásban. Szomorúan állapítják meg, hogy „most azonban csak

Ellenőrzött biogazdálkodás Magyarországon

	Üzemek száma db	Növekedés %	Terület ha	Növekedés %	Mezőgazdasági terület %
1988	15		1 000		
1989	18	20	1 500	50	0,024
1990	49	172	2 965	98	0,048
1991	56	14	2 840	-4	0,046
1992	51	-9	3 330	17	0,054
1993	67	31	2 540	-24	0,041
1994	73	9	2 250	-11	0,036
1995	108	48	8 532	279	0,138
1996	127	18	12 460	46	0,201
1997	161	27	19 265	54	0,311
1998	401	249	22 501	17	0,363
1999	475	-18	35 979	60	0,581
2000	762	60	53 649	49	0,916
2001	1 119	47	79 178	48	1,350
2002	1 517	36	103 700	31	1,767
2003	1 775	17	116 535	12	1,986
2004	1 842	4	133 009	14	2,267
2005	1 935	5	128 576	-3	2,191
2006	1 974	2	122 766	-5	2,092
2007			118 397	-4	2,018

Forrás: Biokultúra Egyesület Biokontroll Hungária Kht., Hungária Öko Garancia Kft., FVM (dr. Gyurasits Elemér, dr. Lucskai Attila)

Megjegyzés: 2000-ig a Biokultúra Egyesület (Biokontroll) által ellenőrzött
2001-től országos adatok
Magyarország mezőgazdaságilag művelt területe: 5867 e ha

Magyarország öko-gazdálkodási területének megoszlása az ellenőrző szervezetek között
2004–2007.

12. 31-i állapot ha	Összes terület	Különbség		Biokontroll Hungária Kht.			Hungária Öko Garancia Kft.		
		ha	%	Összes terület ha	Különbség		Összes terület ha	Különbség	
					ha	%		ha	%
2004.	133 009			128 690			4 319		
2005.	128 576	-4 433	-3,3	122 616	-6074	-4,7	5 960	+1641	+3,9
2006.	122 766	-5 810	-4,5	116 197	-6 419	-5,2	6 519	+559	+9,4
2007.	118 397	-4 369	-3,6	108 000	-8 197	-7,1	10 397	+3857	+59,5
2004/07		-14 612	-11		-20 690	-16,1		+6078	+140,7

Forrás: FVM (dr. Lucskai Attila), Hungária Öko Garancia Kft. (Kovács Dóra)

**A volt szocialista, EU-tag országok ökológizálkodásának változása
2004–2006.**

	2004.	2005.	2006.	Változás	
				2004/07	%
1. Csehszlovákia	263 299	254 982	281 535	+18 236	+6,9
2. Lengyelország	82 730	167 740	228 009	+145 279	+175,6
3. Szlovákia	53 801	93 943	127 473	+73 672	+136,9
4. Magyarország	133 009	128 222	122 766	-10 243	-7,7
5. Lettország	43 902	118 612	175 109*	+131 207	+298,9
6. Románia	73 800	110 400	143 000	+69 200	+93,8
7. Litvánia	36 864	64 545	96 717	+59 853	+162,4
8. Észtország	46 016	58 000	72 886	+26 870	+58,4
9. Szlovénia	23 032	23 499	26 831	+3 799	+15,4
10. Bulgária	12 284	14 320	4 692	-7 592	-61,8
Összesen:	768 737	1 034 263	1 279 018	510 281	+66,4

Forrás: organic-europe.net

Az adatok az adott év december 31-i állapotra vonatkoznak.

kilépők vannak”. Sajnos 2001-től a növekedés üteme fokozatosan lassul, harmadik éve pedig már nem csak a növekedés üteme.

Nem vitás, a hazai ökológizálkodás ilyen válságáért nem szabad szemet hunyni az ökológizálás felelőssége felett sem. Csupán a támogatások csökkenésével nem lehet magyarázni a mélyrepülést.

A probléma összetett. A válságból csak az okok teljes feltárásával lehet kilábalni.

Ha megnézzük a Magyarországon engedélyezett két ellenőrző szervezet tevékenységét, azt látjuk, hogy az elmúlt három évben a Biokontroll Hungária Nonprofit Kft.-nél közel 21 ezer hektárral (!), 16%-kal csökkent az ellenőrzött terület, úgyhogy mindhárom évben, fo-

kozatosan növekvő mértékben hagytak fel a Biokontroll Hungária által ellenőrzött gazdák az ökológizálkodással. Ugyanakkor az általában a médiákban is mellőzött, illetve meg sem említett Hungária Öko Garancia Kft. ellenőrző szervezet ez idő alatt több mint hatezer hektárral, 140%-kal (!) növelte területét, úgyhogy az ellenőrzés mértéke fokozatosan nőtt.

**A szomszédos országok ökológizálkodásának változása
2004–2006 között**

	2004.	2005.	2006.	Változás	
				ha	%
Magyarország	133 009	128 222	122 766	-10 243	-7,7
Ausztria	344 916	359 076	316 487	+16 571	+4,8
Románia	73 800	110 400	143 000	+69 200	+93,8
Szlovákia	53 801	93 943	127 473	+73 672	+136,9
Szlovénia	23 032	23 499	26 831	+3 799	+16,5
Ukrajna	240 000	241 980	260 034	+20 034	+8,3
Szerbia	542	542	591	+49	+9,0
Horvátország	2 853	3 124	6 204	+3 351	+117,5
Összesen (7 ország)	738 944	832 564	925 620	+186 676	+ 25,3

Jelenleg már a hazai ökológiai gazdálkodás mintegy 9%-át, több mint tízezer hektárt a Hungária Öko Garancia Kft. ellenőrzi.

A területi ellentmondások mellett vonatkozik ez a gazdaságok számára is. Amíg a Bio-kontroll Hungária Nonprofit Kht-tól egyre több gazda lép ki, addig a másik ellenőrző szervezet már 80 vállalkozást ellenőriz.

Amíg a legtöbb kelet-európai országban dinamikusan fejlődik az ökológiai gazdálkodás – csak Bulgária a kivétel –, addig Magyarországon csökkent. Miért?

A hazánkkal szomszédos hét ország mindegyikében nőtt az ökológiai gazdálkodás területe. Összesen 186 676 hektárral, 25%-kal. A hazai biopiacra elsősorban ezek az országok jelentenek konkurenciát.

A hazai ökológiai gazdálkodás válságának okait már tavaly kifejtettük (VII. Sárközy Tudományos Emlékülés). Az okok feltárása és orvoslása már nem várhat tovább, hiszen lecsúszásunk, piacvesztésünk már veszélyes mértéket ért el.

Egyre népszerűbbek, és egyre nagyobb üzletet jelentenek világszerte a biotermékek – írta Vajna Tamás a HVG újságírója a 2008. évi Biofachról szóló beszámolójában (HVG 2008/09.).

A magyar ökológiai gazdálkodással kapcsolatban stagnálásról írt. Az Agrár Marketing Centrum által támogatott magyar stand-

ról így számolt be: „Az idei Biofach – vendégcsalogató magyaros kóstolót nélkülöző – magyar standjánál szinte csak a tarpai Tarpa manufaktúra biolekvárjai iránt érdeklődtek komolyan.” Ugyanakkor elismeréssel szólt a román, bolgár, szerb standokról, és a térség piacvezetőjének tartott Lengyelországról. 2006-ban Lengyelország volt a Biofachon az év országa. „Az akkor folklór-műsorral, eszem-iszommal bővített országmarketing odahaza is bejött, a termelés 20 százalékat már lengyel boltokban adjuk el” – magyarázta a magyar újságírónak a lengyel pavilon vezetője.

Az egykori szocialista, ma már EU-tag országok 2004–2006 közötti ökoterrületeit az 5. táblázatban foglaltuk össze. Az 1990-es években úttörő szerepet játszó, sokáig piacvezető Magyarország elvesztette a Biokultúra Egyesület által kivívott helyzetét, elismertségét, tekintélyét. Ezt a számok, tények is alátámasztják.

Dr. Solti Gábor
Sárközy Péter Alapítvány
a Biokultúráért

7. sz. táblázat
Nyugat-Európa (EU-15) ökológiai gazdálkodásának területi növekedése
1998–2006 között

Év 12. 31-én	Terület ha	%	Növekedés	
			ha	%
1998	1 946 825	1,42		
1999	2 978 683	2,17	1 031 858	53,0
2000	3 777 144	2,76	798 461	26,8
2001	4 440 038	3,23	662 894	17,5
2002	4 792 381	3,51	352 343	7,9
2003	5 099 344	3,72	306 963	6,4
2004	5 139 756	3,75	40 412	0,8
2005	5 342 760	3,90	203 004	3,9
2006	5 637 029	4,11	294 269	5,5

Megjegyzés: EU-15 mezőgazdaságilag művel területe 137 millió ha

Forrás: www.organic-europe.net

Solti Gábor 2004: Magyarország ökológiai gazdálkodása az Európai Unióba történő csatlakozásunkkor. – Biogazda Füzetek 4. Sárközy Péter Alapítvány a Biokultúráért Piliscsaba

Milyen úton haladjunk?

Elöljáróban szögezzük le, a csökkenés nem azt jelenti, hogy a fogyasztás csökken. Erre legjobb példa egy kereskedő ismerősöm: néhány év alatt egy neves nyugati termeléstől, gyártótól és forgalmazótól termékeiből 100 milliós forgalmat produkált. Tehát az érdeklődés megvan a minőségi öko-termékek iránt, főleg a budapesti, anyagi jólétben élő fogyasztóknál.

Joggal feltehető a kérdés: akkor mi a csökkenés oka, ha a kereslet nem jelent elég húzóerőt. *Az alapvető baj, hogy az országoknak az EU-belépés óta nincs ökológiai gazdálkodás akcióterve.*

Ennek az akciótervnek kellenie magában foglalnia a termelés, feldolgozás, oktatás, kutatás, marketingmunka támogatását.

A termelést kiemelten kellenie támogatni, mert az ökológiai gazdálkodásban termelt nyers és feldolgozott termékek forgalma évente világszerte 15–20%-kal nő. Ezt egyetlen más mezőgazdasági ágazat sem tudja produkálni. Emellett, ami fontos hazánknak, biztos, hogy bevételt jelentő exportcikkekről van szó.

A termelés támogatásához szorosan hozzátartozik az okta-

tás, kutatás, szaktanácsadás támogatása. Az itt elért eredmények figyelemreméltóak ugyan, de nem elegendők. Az ezek ellen ható ellenszélről mindenki el tudná mesélni a saját rémtörténetét.

Mit kellene például behoznunk? Több mint 20 európai országban az óvodától folyik a környezettudatos nevelés az egyetemig bezárólag. Sajnos nálunk a felsőoktatás, az ehhez kapcsolódó kutatás már nem kapcsolódik ebbe a folyamatba. Azok, akik ott mégis megteszik, minden elismerés nélkül, lelkiismeretükre hallgatva cselekszenek.

Nagy hiányosságnak tartom a feldolgozás, a feldolgozott termékek hiányát. Ezek adják az igazi húzóerőt a termeléshez. Itt feltétlenül javítani kellene a helyzeten.

További fejlesztési lehetőséget hozhatna az, ha a közoktatási intézményekben és az egészségügyi intézményekben megteremtenék a lehetőséget az egészséges ökoélelmiszereknek, menüknek a fogyasztására. Ide kellene koncentrálni a marketingre szánt összegeket.

Helyi, kistérségi, térségi, régió-szinten szükséges lenne támogatni a speciális termékek termelését. Ezzel nemcsak a falusi lakosság jutna munkalehetőséghez, hanem elősegítenék a kulturális, termelési, feldolgozási, gasztronómiai értékeink megőrzését is.

Összegezve: el kellene dönteni, melyik úton haladjunk. Az egészséges élelmiszer termelésével elősegítjük a polgárok munkához jutását, megteremtjük azt az életmódot és környezetet, amely a boldog, egészséges emberi élet alapfeltételét adja. Az országnak meg kellene alkotni az ökológiai gazdálkodás akciótervét. Utána, azt hiszem, nem a csökkenés, hanem a növekedés izgalmas és kellemes gondjaival szembesülnénk.

Prof. Dr. Radics László
tanszékvezető, egyetemi tanár
Ökológiai és Fenntartható
Gazdálkodási Rendszerek
Tanszék

A támogatási rendszer a „ludas”

Az európai tendenciákkal teljesen ellentétes folyamat zajlik ma Magyarországon, amikor az ellenőrzött ökológiai (biológiai, bio, organikus) gazdálkodás területe 2005-ben, 2006-ban és 2007-ben, évenként mintegy ötezer hektárral csökkent. Korábban „bezeg ország” volt Magyarország, hiszen az utóbb csatlakozott 12 ország közül egyedül mi mű-

ködtetettünk az EU-val ekvivalens előírás- és ellenőrzési-tanúsítási rendszert, már 1995-től (2000-ben társult Csehországgal is). *Bár ebben most is erősek vagyunk (a világ minden részére tudunk biztosítani tanúsítványt), lehetőségeinkkel nem tudunk élni.* Mára előnyünk elapadt, a régi tagországok zöméhez képest pedig lényegesen lemaradtunk. Az ökológiai gazdálkodás

fejlesztésével foglalkozó utolsó kormányhatározat szerint (2253/1999 (X. 7.) 2006-ra a magyar biogazdálkodás területének el kellett volna érnie a 300 ezer hektárt, ezzel szemben valahol 120 ezer hektár körül járhatunk.

Ebben elsősorban (szinte kizárólag) a támogatási rendszer a ludas. Korábban is volt fluktuáció, és számosan hagytak fel a

biogazdálkodással, de 1995-től 2004-ig mindig nagyobb volt az új terület, mint a kieső. Most azaz, hogy 2004-től a biogazdálkodásba újonnan belépő gazdák nem kaphatnak támogatást („erre nincs forrás”), drasztikusan csökkent a számuk, és míg 2004-ben 400 körül volt, 2007-ben már 30-nál kevesebben. A támogatás „nem indítása” itt más eredménnyel jár, mint a többi környezetgazdálkodási programban. Ennek magyarázata, hogy az Új Magyarország Vidékfejlesztési Programban (ÚMVP) 2009-ben induló ökológiai gazdálkodást segítő támogatás kiemelkedően magas összeggel fogja segíteni az átállásban lévőket (minden biogazdának át kell esnie ezen a kockázatos időszakon, amelyben a termelés már bio, a vele járó hozamcsökkenéssel, kockázattal növekedéssel, de a termék még bioként nem forgalmazható). Az átállási támogatás összege magasabb lesz a ma folyó progra-

mokban is az, mint az átállásban, a többletkultúrától függően tíz-húszezer, de akár közel 100 ezer Ft is lehet hektáronként. Amennyiben a gazda elkezdene a biogazdálkodást most (támogatás nélkül), és átállna, akkor elveszítené a jogosultságát az átállási támogatásra, vagy időarányos részére. Ebben merőben eltér az ökológiai gazdálkodás a többi környezetgazdálkodási programtól, hiszen ott bármikor – joghátrány nélkül – be lehet kapcsolódni egy-egy programba, mert nincs különbség a „kezdők” és a „régbbiekek” között.

Rengeteg az érdeklődő gazda ma is, sokan a *túlélés lehetőségét látják a biogazdálkodásban*. A korrekt tájékoztatás után jön a sztereotip termelői válasz: „akkor jelentkezzünk 2009-ben”.

Bízunk benne, hogy így lesz, 2009-ig megmarad a szándék, és nem szípkázzák el a gazdákat és területeiket a „bóvli”, kis környezeti előnyökkel járó, alacsony támogatási intenzitású programok, és elérhetővé válik az ÚMVP-ban megcélzott 300 ezer ha bio-terület Magyarországon. Nagyon reméljük, hogy a 2009-ben indulók és 2011-re, 2012-re átállók még élvezhetik a „bio boom” (a biotermékek árának és fogyasztásának 10–20 %-os éves növekedése a fejlett világban) jótékony hatásait a biopiacokon, a mai biosokhoz hasonlóan.

Úgy legyen....

Dr. Roszík Péter

c. egyetemi docens, ügyvezető
Biokontroll Hungária Nonprofit Kft.

Csekély az érdekérvényesítő képessége a biogazdálkodóknak

A biogazdálkodás nagyon komoly biológiai, ökológiai ismereteket igényel, életforma, elkötelezettség. Nagyobb odafigyelést igényel a termelő részéről, mint másfajta termelési mód. Vegyszerrel, műtrágyával kényelmesebb a termelés, az egységárakban nem mutatkozik szignifikáns különbség a biotermék javára. Az ökológiai gazdálkodás inkább kisebb területeken történik a nagyobb odafigyelés igénye miatt, termelési csoportosulás nehezen alakul ki. *A piacra jutás költséges és körülményes, így a biogazdák túlterheltek.* Az állami segítségnyújtás

alacsony színvonalú, az állam nem szolidáris a biogazdálkodókkal. A társadalom nem jut elég információhoz, a marke-

tingmunkát a termelő saját költségén végzi. Az ellenőrzési költségek magasak, ebben sincs állami szerepvállalás.

A közvéleménnyel azt sikerült elhitetni, hogy a bioélelmiszer a gazdag emberek kiváltsága. Megfelelő állami szerepvállalással, széles körű egészségügyi felvilágosító munkával és ösztönző támogatási formákkal az egészséges élelmiszerek fogyasztása legalább a legjobban igénybe venni szándékozók számára elérhető lenne. *Sok környező országban így Ausztriában, Svájcban, Németországban példa értékű állami intézkedések segítik elő a biotermékek termel-*

sét, feldolgozását és forgalmazását. Hazánkban ez a munka mozaikszerűen történik, a tevékenységek központi szervezése vagy a szervezetek kialakulásának támogatása nagyon hiányzik véleményem szerint. Érthetetlen, hogy hazánkban az állam a biogazdálkodással kapcsolatos tevékenységektől elzárkózik. Nem veszi figyelembe azt a tényt, hogy a betegségek megelőzésére adott támogatás valószínűleg kevesebbe kerülne, mint a betegségek gyógyítása. Különösen a kisgyermek, kismamák és a kórházi ápolásra szoruló jó minőségű étkeztetésére kellene nagyobb gondot fordítani. A felvilágosító tevékenységnek itt is nagy szerepe lenne.

A biogazdálkodással hasznosított területeken az átlagosnál jóval nagyobb mennyiségű kézimunkára van szükség, a vidé-

ken élők munkalehetőséget találnak a biogazdaságokban. A tápanyag-utánpótláshoz felhasznált trágya biztosításához megfelelő volumenű állattartásra van (volna) szükség. A biogazda részére a jelenlegi értékesítési árak nem adnak megfelelő jövedelmet. Az Európai Unióból a 2004-ben pályázatot nyert gazdálkodók is késve kapják meg azt az alacsony támogatási összeget is. Elképesztő az adminisztráció lassúsága. Nagyon távol van egymástól a termelés és a hivatal.

A közszolgálati televízióban alig láthatók biogazdálkodással kapcsolatos műsorok, azok is, szakmailag, nem minden esetben megalapozottak. Az állami szerepvállalásnak itt is óriási szerepe lenne. Summázva a problémákat:

A termelők elkedvetlenedtek, nem kapnak megfelelő anyagi

és erkölcsi támogatást pl: 2004. évben egy év kimaradt a magyar támogatási rendszerből, ami nehéz anyagi helyzetbe hozta a biotermelőket. *A peres eljárás jelenleg is folyamatban van.*

Csekély az érdekérvényesítő képessége az ökológiai gazdálkodóknak.

Magyarországon nem kezelik jelentőségének megfelelő helyen a biogazdálkodást és a lakosság egészséges táplálkozásának elősegítését. Még az üzletekben kapható... Leghátványosabb helyzetben a biozöltséget és biogyümölcsöt termelő kis-termelők vannak, pedig a legnagyobb lehetőség ezen a téren lenne.

Biotermelő, feldolgozó és értékesítő szervezetek létrehozását támogatással kellene elősegíteni.

Hubai Imre Csaba
ökológiai gazdálkodó

Főlkészülés a magyar elnökségre

2011 eső félévében Magyarország először tölti be az Európai Unió Tanácsának soros elnöki tisztét. Nagy lehetősége ez hazánkban, s egyúttal kiváló alkalom arra is, hogy a 26 tagállam érdeklődésének homlokterébe kerüljön, kezdte a beszélgetést **dr. Vajda László** az FVM EU Koordinációs és Nemzetközi Főosztályának vezetője, majd így folytatta: abban a félévben Magyarországnak nagyobb lehetősége lesz a közös agrárpolitika alakítására, legalábbis erőteljesebben tudja befolyásolni a dolgok menetét, mint mikor nem tölt be elnöki tisztet. Ez persze nem jelenti azt, hogy szabad keze van, de arra igenis van lehetősége, hogy új témákat vessen föl, a hangsúlyt áthelyezze, az ügyeket gyorsítsa. S végül, de nem utolsó sorban a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériumban dolgozó emberek nemzetközi ismertséghez és elismertséghez jutnak.

– *Főosztályvezető Úr, a régi tagországok között van olyan is, amely sokadszorra tölti be az elnöki tisztet. Létezik-e akár formálisan is valamiféle rangsor a munka eredményességét illetően?*

– Minden elnökség sikeres volt, a kitzúzott feladatokat teljesítették. Vannak természetesen különbségek, hiszen minden tagállam mást tart fontosnak, másra helyezi a hangsúlyt. A rutinban nyilván vannak nagy különbségek, nem mindegy ugyanis, hogy esetleg ugyanaz az apparátus a harmadik, vagy negyedik elnökséget vezényli le, mint például Dánia, vagy Franciaország. Nagyobb rutin nagyobb gyakorlattal társul. Az 1995-ben

csatlakozott Ausztria már kétszer volt elnök. Az is tény, hogy a nagyobb országok nagyobb befolyással bírnak. Franciaországnak nyilván komoly érdeke fűződik ahhoz, hogy a 2013 utáni közös ag-

rárpolitikát a lehetőségeken belül a saját szája íze, de legfőképpen érdekei mentén alakítsa, hiszen az ő elnökségére esik a KAP felülvizsgálatának befejezése. A szlovén elnökséget, mivel Szlovénia viszonylag kevés köztisztviselővel rendelkező ország, az jellemezte elnöksége idején, hogy csak a legfontosabb témákra koncentráltak, nem is törekedtek többre.

– *Bár még jó két és fél évünk van a fölkészülésre, de már körvonalazódnak Magyarország tervei 2011-es első félévi elnöksége idejére. Hogy állunk a felkészüléssel? Mik a főbb szempontok, a munkatársak kiválasztásában?*

– A végéről kezdem: elsősorban azokra számítunk, főleg a fiatal korosztályra, akik rendszeresen járnak ki Brüsszelbe, akik kitűnően beszélnek angolul, de előnyt jelent, ha az angolon kívül más uniós világnyelvet is beszélnek. Összeállt már a 74 fős lista, amit Gráf József miniszter úr már jóváhagyott, folyamatban a Külügyminisztérium jóváhagyása is. A jelölttől nyilatkozatot kérünk, hogy kész-e arra, hogy részt vegyen az elnökségi munkamegosztásban. A nyelvi fölmérés 2008. második félévében történik meg. A fölkészítés személyre szabott program alapján folyik majd. A cél a nyelvtudás erősítése, gazdagítása, a szókincs bővítése, elmélyítése, automatizmusának növelése. A nyelvi fölkészítés során folyamatosan szóbeli és írásbeli házi vizsgákat tesznek a jelöltek. A fölkészítésnek két fő része van: a már említett nyelvi fölkészítés és a szakmai. Az előbbi a Külügyminisztérium, az utóbbit az agrártárca végzi. A szakmai fölkészítés része az EU-s ismeretek, azon belül is a magyar agrárium és az EU agráriumának alapos ismerete. Például az elnöktől el lehet és el is kell várni, hogy részleteiben ismerje a magyar agráriumot, a külkereskedelmi forgalom szerkezetét. Legyen fölkészülve éles helyzetekre is. Az elnöknek franciául is kell tudnia, ha franciául szólnak hozzá, kell tudni válaszolnia. Az általános fölkészítés részét képezik a tárgyalástechnikai ismeretek, retorika. A képzések, a fölkészítés nagyrészt munkaidőn belül történik. Egy leendő elnöknek meg kell terveznie munkáját. Képesnek kell lenni kb hat hónappal az elnökségünk megkezdése előtt megtervezni a féléves munkáját, a tárgyalandó témákat, az ülések időpontjait és elvárt eredményeit.

A fölkészítés 2,5 évig tart. A nyelvi képzés folyamatos lesz, a többi témában 1–2 napos képzéseket tervezünk 2–3 havonta. Ennek során például azt is megtanulják, hogyan, milyen nyelvi fordulatokkal, udvariassági formulákkal kell tudni

beszélni egy elnöknek. Hogyan kell megírni egy értékelő anyagot.

Magyarország képes lesz jól megfelelni az elnökség idején. Erre garanciát a csatlakozás óta eltelt idő és EU-s tapasztalat, valamint a kiválasztott munkatársak jó fölkészültsége adja.

– *Kik a soros elnökséget ellátó ország legfőbb segítői?*

– Az Európai Unió Tanácsának Titkárságán dolgozók tudnak a legtöbbet segíteni. Ezek a munkatársak évtizedeken keresztül Brüsszelben dolgoztak, mind stabil munkaerő. Ők minden tanácsi ülésen jelen vannak. Az Elnök azonban egyeztet, meghallgatja a Tanács titkárságának véleményét egy adott dologról, de attól el is térhet, ha úgy ítéli meg. A Tanács titkársága tehát egy olajozottan működő apparátus.

– *Mi lesz a legnagyobb próbatételünk az elnökség ideje alatt?*

– Az európai összérdeknek megfelelően kell az ügyeket előrevigyük úgy, hogy azért a magyar érdekek se szoruljanak háttérbe. Az elnökséget adó országnak lehetősége van bizonyos, általa fontosnak ítélt ügyeket napirendre tűzni. Megszabhatja elnöksége fél éve alatt a prioritásokat, a fontossági sorrendeket is az egyes ügyekben. Minden elnökség alatt informális agrárminiszteri konferenciát kell szervezni, legalább egyszer. Ez itt lesz Magyarországon. Továbbá meg kell szervezni a főállatorvosok, élelmiszerbiztonságért, növényegészségügyért felelős szakemberek, a kifizetési ügynökségek vezetőinek találkozóját is.

– *Nyilván, aki plusz feladatot vállal, annak ezt honorálni is szükséges. Mi történik akkor, ha a fölkészített ember munkahelyet változtat?*

– A fölkészítés maga is többletköltséget jelent, amit az adófizetők állnak, végső soron. A résztvevők kapják itthoni fizetésüket és annak mintegy 30 százalékát kapja pluszként, az elvégzett feladatok ellenértékéül. Ez mindenképpen megtiszteltetés, ha valaki itthoni munkája mellett az elnökség munkájában is részt vesz, ami sok utazással, az otthonról távol végzett munkával, ha tetszik, egy készenléti, rendelkezésre állási állapottal jár együtt. Ugyanakkor egy fiatal szakmai karrierjében ez óriási előrelépés és lehetőség is egyben.

– *Főosztályvezető Úr, köszönöm az interjút.*

Tamás Enikő

Egy agrártörténeti gyűjtemény végnapjai – Csalapusztán

Nem tudom, ha megkérdezném, hányan tudnák, hogy hol is van Csalapuszta? Azt hiszem, nem tévedek, ha úgy gondolom, meglehetősen kevesen. Igazság szerint persze önálló településként nem is létezik, hiszen Székesfehérvárhoz tartozik. A városból a bicskei (811-es) úton kifelé menet a Bory-várat jelző tábla után a „Székesfehérvár-Csala” településtábla mutatja, hogy jó helyen járunk. Ha lassan autózunk, és jobbra figyelünk, egy kis vízfolyás, a Császár-patak hídja után beljebb, egy mező közepén álló impozáns kastély az, amit először észreveszünk. Gyakorlatilag itt vagyunk Csalapusztán, de ha jobbra lekanyarodunk, és a kastély felé vesszük utunkat, visszariaszthat egy „magánterület” tábla. Jogos – bár beengednek – hiszen a kastély és egész környezete, mintegy 160 hektárnyi terület magántulajdonban van. Akkor mit is keresünk mi itt? A „Dr. Belák Sándor Agrártörténeti Szakgyűjtemény”-t, amely sajnos ez év márciusában, ottjártamkor már költözés alatt állt; a csalapusztai volt magtárépületben, ahol majd’ 20 évet működött, végnapjait élte. Aki látta, láthatta az 1990-es évek közepén, fénykorában, az igazolhatja, hogy az ország talán legszebb, leggondozottabb, civil szervezet által kinkeservvel fenntartott agrártörténeti eszköz- és néprajzi gyűjteménye (volt) a csalapusztai. De nézzük röviden a történetét.

Természeti adottságait tekintve Fejér megye az ország mezőgazdasági termelésre leginkább alkalmas tájai közé tartozik a Honfoglalástól napjainkig. Már az Árpád-ház uralkodása idején számottevő volt itt a kor színvonalán álló mezőgazdasági és kézműipari tevékenység. Az árutermelés és a termékek feldolgozásának nagyobb fellendülésével azonban csak a XVIII. század második felétől, a XIX. század elejétől számolhatunk. A megyében a gazdálkodás korszerűsítése báró *Lilien József* ercsi és *József nádor* alcúti birtokosok nevéhez fűződik. Az 1911-ben kiadott, ún. Rubinek-féle utolsó gazdakalendárium szerint Fejér megyében 681 ezer hold volt művelés alatt. Ezen a területen 135 nagybirtokos gazdálkodott, és a 230 ezernyi megyei lakosság túlnyomó része, 164 ezer lélek foglalkozott földműveléssel. Székesfehérvár mindig fontos szerepet töltött be az ország gazdasági életében, vásárai már a XI. században messze földön híresek voltak. Az 1930-as évekre már tekintélyes iparral rendelkezett ugyan, de a megye továbbra is főként mezőgaz-

dasági jellegű maradt. Volt tehát mire alapozniuk és miből meríteniük azoknak a *lelkes hagyományörzőknek, akik 1988-ban megalakították a Mezőgazdasági Emlékeket Védők Fejér Megyei Egyesületét és 1989. szeptember 20-án létrehozták, megnyitották* – állandó kiállítás jelleggel – a *Dr. Belák Sándor Agrártörténeti Szakgyűjteményt*, amelyről egyik alapítója és sokáig vezetője, *Hada Róbert* készített igen szép kis kiadványt. A gyűjtemény 1991-től múzeumi működési engedélyt kapott, 1993-tól tagja a „Tájak-Korok-Múzeumok” Országos Egyesületének (bélyegzőhely); 1998-ban pedig az Egyesület, mint civil szervezet, közhasznú minősítést kapott. Mindezek alapján talán érthetetlen a „vészharang-kongatás” – de annak okára is rátérek rövidesen. Előbb azonban *nézzük, mit láthatunk, illetve láthattunk, amíg megvolt.*

A szakgyűjtemény szabadtéri és háromszintes zárt téri (a volt magtár) bemutatóval fogadja a látogatókat. A *szabadtéri bemutatón* látható több erőgéptípus: a G-35 izzófejes szántótraktortól az IHC 1466 amerikai univerzális traktorig magyar, német, csehszlovák, román és szovjet gyártmányok. (Mai helyzet: üres az udvar, egyetlen gép sincs már, mindet megvette egy gyöngyösi vállalkozó, aki rendbe teszi, működőképes állapotba hozza őket. Neki, úgy látszik, megéri?)

A **zárt téri kiállítás alsó szintjén** látható a századforduló jellegzetes parasztszoba-berendezése használati eszközökkel. A népi és kisipari kovácmesterség tárgyi emlékeit, kovácsszerszámokat és eszközöket, műhelyfelszereléseket mutat be a kovácműhely, amely egyben emléket is állít a székesfehérvári *Balogh kovácsdinasztiának*. Látható itt még többek között a KÜHNE gyár ritkaságnak számító négylyukú kukoricamorzsolója, járgányos cséplőgép, kövesdarálók, magtári szelőlőrosták, szőlőprések, malomipari berendezések a fehérvári Akáts-malomból. Érdekes színfolt a mezőgazdasági belső égésű motoros lokomobil- és stabilmotor-gyűjtemény. (Mára a stabil gépek egy része már elkelt, de a tárgyak java része megvan, bár költözés előtti állapotok uralkodnak.)

A **második szinten** található a fogatos gépek és eszközök gyűjteménye. A kiállítás bemutatja az ökörvontatású fagerendelyes ekétől a lovas egy- és kétvasú ekéig azok különböző típusait, az egyes, a kettes és a „széles” jármok változatait. A szántás elmunkálására használatos fateretes fogatos boronán kívül láthatók itt állati és gépi

erővel egyaránt vontatható rögtörő vagy nehéz boronák, a kisgazdák számára készített két- vagy háromtagú „földész”, illetve a négy- és többtagú magtakaró boronák. Ugyancsak megtalálható a hengerek több típusa, a fogatos vetőgépek néhány típusa, a lóvontatású kapálógépek különböző változatai. Említést érdemel még a fogatos fűkasza és a burgonyaszedőgép, a járgányos szecs-kavágó és daráló rendszer, az „Eszterházi” homokfutó, a lovas szán és a szekér. (Ma ez még mind megvan, várja a gondozást, sorsa jobbra fordulását, a bemutathatóságát.)

A harmadik (legfelső) szinten elsősorban a paraszti élet tárgyi emlékei kaptak helyet: a lakóházban és a ház körül, a gazdasági udvarban használatos eszközök. Találkozhatunk itt déd- és nagyszüleink otthonról talán még ismeretes eszközeivel, mozsarakkal, vaslábasokkal, csuprokkal, kézidarálókkal. A kiállítás bemutatja azokat a munkaeszközöket is, melyeket a vászon előállításhoz használtak: tilolók, gerebenek, rokkák, működőképes szövőszék 1884-ből. Ugyancsak láthatók a kézi aratáskor használt tárgyak, a szalma- és a terménykazlak készítésének eszközei stb., de ugyanígy a méhészetben és a borászatnál használatos eszközök is. Ritkaságnak számít a golyós szikvíztöltő, eredeti üvegekkel. Jelentős a megye gazdasági termelését már a múlt század végétől szaktudásával segítő agrárszakemberek: *Vörösmarty Elek, Kovács László, Belopotoczky József és Schneider József* személyi anyaga. Látható még a szakmai ismeretek elsajátításához szükséges és alkalmazott XIX. századi és századforduló utáni szakirodalom néhány különleges példánya. A kiállításon belül külön gyűjteményt képeznek az agrármúltat és a paraszti életet, a mezőgazdasági tevékenységeket bemutató, a különféle agrártörténeti rendezvényekre, kiállításokra utaló érmek, plakettek és jelvények 1840-től napjainkig. (Ma mindez megvan, egy sikeres költözés után bizonyára szűkíteni kell az igen gazdag eszközgyűjteményt.)

Ennyi szépség, folyamatos gyarapodás egészen a közelmúltig, lelkes egyesületi munka – *mi is a baj akkor?* Először is már évek óta küzdöttek és küzdenek a fenntartással, ami egyre drágább, és egyre kevesebben akarnak vagy tudnak hozzájárulni. A belépők árából nyilván nem lehet fenntartani, az egyesület költségvetése pedig minimális. A város (amelynek büszkesége lehetne ez a gyűjtemény) nem ad támogatást, az elmúlt években az FVM és az OKM adott néha-néha párszáz ezer forintot, de az utóbbi egy-két évben ez is elmaradt! Pályázik is persze az egyesület (pl. NCA), aztán vagy kapnak valamennyit, vagy nem. *Európai uniós pályázati lehetőség gyakorlatilag nincs*

– a sors fintora, hogy azért nem „férnek be” a vidékfejlesztési programokba, maradnak ki a pályázatokból, mivel városhoz tartoznak! (Valóban nem lehetne találni valamilyen uniós forrást?) *A legnagyobb baj azonban pillanatnyilag az,* hogy a már említett kastélyt – amelyet még az 1870-es években Kégl György építtetett családi kastélynak Hauszmann Alajos tervei alapján – és a hozzá tartozó hatalmas területet néhány éve „szőröstül-bőröstül” megvette egy (magyar származású) német befektető (épül is a kastély szépen!), aki olyan szerződést kötött a már bent levő emlékvédőkkel, *hogy 2008 tavaszáig (nyaráig?) ki kell költöznük.* És itt indul, indult már évekkel ezelőtt a helykeresés kálváriája. Elapadóban az anyagi források, ki kell költözni, de hova? A lelkes lokálpatrióták mindenképpen ragaszkodnak ahhoz, hogy a még megmaradt gazdag anyag amelyet mind fehérváriak és fejér megyeiek adományoztak a múzeumnak a megyében maradjon, ne hordják szét darabonként. Sajnos a város – úgy néz ki – nem ennyire ragaszkodó agrármúltjához, emlékeihez, ami szomorú és számomra érthetetlen. *Évek óta keresik a megfelelő helyet, megoldást a gyűjtemény vezetői;* több szóba jöhető variációt is felsorolt a készségesen kalauzoló Parragi Gyula, az egyesület jelenlegi ügyvezető alelnöke, de jelenleg mind egyiknek van hátulütője és egyik sem biztos és megnyugtató. Az is felmerült már, hogy jó volna, ha valaki üzleti alapra helyezve tudná működtetni ezt a nemzeti kulturális örökséget úgy, hogy maradna Fejér megyében. Én meg csak halkan jegyzem meg, hogy *talán Székesfehérvár városának is megérné, ha múzeumként helyet adna ennek a nem mindennapi gyűjteménynek,* hiszen történelmi múltjához éppúgy hozzá tartozik, mint más, talán jobban őrzött emlékek. *Kár lenne elkótyavetyélni ismét (mint már oly sokszor) valamit, jelen esetben nemzeti agrármúltunk egy kis darabját.*

Csak reménykedhetek, hogy néhány év múlva írhatok, tájékoztathatok egy új (Fejér megyei) helyen lévő, megállapodott és megújult kiállításról, ahova – mint ahogy most nem tehetem – invitálni tudom az agrárhagyományainkat szeretőket és tisztelőket, agrármúltunk iránt érdeklődőket.

Elérhetőségek:

Mezőgazdasági Emlékeket Védők
Fejér Megyei Egyesülete
8003 Székesfehérvár Pf. 70.
Gyűjtemény helye:
Székesfehérvár-Csalapuszta
Parragi Gyula, ügyvezető alelnök
Telefon: 22/339274 – 06-70/3865174

Dr. Szekeres Béla

A rizs, mint luxuscikk?

A gabona világpiaci árrobbanása nem hagyta érintetlenül a rizs világpiaci árát sem. A mintegy 50%-os, 2007. évi átlagár-emelkedés miatt ennek az alapvető népélelmezési cikknek is 300 USD/tonna közelébe került az ára, holott a rizs teljes termésmennyiségének alig 7%-a kerül a nemzetközi kereskedelembé, szemben a búza és kukorica mintegy 20%-os részarányával.

Az átlagár-növekedés kapcsán egyes különleges rizsfajták piaci ára meredekebben emelkedett. A legismertebb és legpiacosabb rizsfajták értékesítési árai, akár csak a búzáé, meg is duplázódtak 2007-ben, így például az ún. *basmati* rizs átlagára 1150 USD/tonna fölé emelkedett.

A rizs piaci árának drasztikus emelkedése mögött – egyes vélemények szerint – épp ellenkező folyamatok húzódnak meg, mint a gabona esetében. Nem a szélsőséges időjárás okozta regionális terméskülönbségek, a szárazság és az aszály, vagy az árvizek okozta terméskiesés húzódik meg a hiánypszichózis mögött. Sőt ellenkezőleg: az Indiában, Kínában és az USA-ban betakarított rizstermés 2007-ben mintegy 7,5%-kal meg is haladta az előző évi termésmennyiséget, így a világtermelés elérte a rekordnak számító 421 millió tonnát. Ilyen körülmények között meglehetősen furcsa az a mechanizmus, melynek révén a kereslet, a jó terméskilátások ellenére is egyre élénkebbé vált. Annak érdekében ugyanis, hogy a szárnyaló gabonaárak miatt elbizonytalanodó termelőket visszatartsák attól, hogy rizstermő területük egy részét gabonával vessék be, a felvásárlók egymásra licitáltak. Egymás elől halászva el a termelőket, versenyezve a termelési kvótákért, egymásra ígérve verték föl a felvásárlási árakat.

A piaci árat az is befolyásolja, hogy például India felfüggesztette a rizs exportját. India üzenetértékű cselekedete azt a vélekedést erősítette, hogy az ázsiai országok a kereslet kínálat egyensúlyának megőrzése érdekében, szemben minden WTO törekvéssel, adminisztratív intézkedésekkel megteremtik saját belső piacuk izoláltságát is.

A változások mögött azonban nem csak a kereskedelem, hanem a kereslet és a termelés strukturális feszültségei is meghúzódnak. Nemzetközi elemzők szerint a raktárkészletek 2007. folyamán, a bővülő termelés ellenére is csökkentek. A készletek az éves termésmennyiség 17%-a alá süllyedtek. Világméreteken a termelés és a szükségletek között mintegy 3–4 millió tonnás eltérés alakult ki.

Különös a rizs áremelkedése abból a szempontból is, hogy a nemzetközi kereskedelem nem játszik komoly szerepet az elosztásban, a legnagyobb rizstermelő országok valójában az önfinansztási szint kielégítésére törekszenek.

Az új-delhi hatóságok exportfelfüggesztő intézkedése egész Ázsiára kihatással van. A lakossági ellátás biztonságának megőrzése vált a legégetőbb szükségletté. A már említett basmati típusú rizs, melyet egyedül Pandzsab tartományban termesztene, és az Európába irányuló indiai rizsexport 60%-át adta 2007-ben, feltehetően hiánycikké rövidesen válik, ami újabb árnövekedést gerjeszthet.

A 2007. évi folyamatok is rávilágítanak arra, hogy a termelés növelése létérdek, ezért a *kutatás homlokterében már jó ideje a rizstermesztés vízszükségletének csökkentése, a gépesítés, a munkatermelékenység javítása, a fajtaszervezet korszerűsítése áll.* Mint a híradásokból kitűnik, az új rizsfajták lényegesen kevesebb vizet igényelnek, jobb a napenergia-hasznosító képességük, az ellenálló- és szárazságtűrő képességük, ami a klímaváltozás hajnalán nem éppen lebecsülendő értékmérő.

A rizs fogyasztása, mint tudjuk, erősen kultúrafüggő. Az átlagos rizsfogyasztás a világban 57 kilogrammra tehető, de míg pl. a franciaországi franciák alig több, mint 5 kg/fő/év fogyasztással elvannak, addig az úgyszintén francia fennhatóságú Reunion szigetén 60 kg/fő/év az átlagos rizsfogyasztás. Európában az átlag 7 kg/fő, de ezen belül is szélsőséges a viszonyunk ehhez a világ nagy népességű térségeiben alapvető népélelmezési funkciót betöltő termékhez. Ázsiában 100 kg/fő az átlag, de van ország ahol ennek a dupláját jegyzik.

A termőterület a világban mintegy 150 millió hektár, és mintegy 2000 fajta és változat van köztermesztésben. A termesztéstechnológiát a tradicionális, kisparcellás és árasztásos öntözésre alapozott termesztés uralja, a palántázás többnyire kézi munkaerőre alapul. A modern mezőgazdaság már a helybe vetett rizzzel és lényegesen kevesebb víz felhasználását igénylő öntözési rendszerekkel dolgozik. Az átlagtermés világviszonylatban az elmúlt 25 évben 3-ról 5 tonnára emelkedett, de míg az árasztásos technológiával 2 tonnánál magasabb termést nehéz elérni, addig a nagyüzemi technológiákhoz kötődő öntözéssel a 8 tonnát is megközelíti a termésátlag.

A rizs fogyasztására kevésbé jellemző az a változatosság, amely a kalászos gabonákra, így a termelési alapokat sem veszélyeztetni közvetlenül a főtermék energia célú hasznosításának tértnyerése. A világpiaci árak alakulása ennek ellenére azt mutatja, hogy egy ilyen, belső fogyasztás kielégítésére szolgáló termék esetében sem őrizhető meg a teljes piaci izoláltság. *A világban tapasztalható gabonaár-robbanás, ha áttételesen is, de befolyásolja a rizs ár-alakulását is, ami főként a fejlődő, de leginkább a fejlődésben lemaradt országokat próbatétel elé állítja.*

Összeállította: Szabó Jenő

Készült a „Les Echos” 2007. október 23-i számában megjelent értékelés felhasználásával.

Kína a rizsre koncentrál

Kína rizstermeléssel kapcsolatos agrárpolitikáját az önellátásra való törekvés határozza meg. A FAO becslése szerint 2007-ben Kínában a betakarított rizs termése közelítően 188 millió tonna lehet, ami gyengébb az előző évi termésnél. Ha minden marad a régiben, akkor a kínai rizstermelés képtelen lesz tartani az iramot a lakosságnövekedés ütemével. A FAO értékelése szerint, ha Kína nem változtat a dél-keleti és északi tartományokban művelt hagyományos termesztési rendszereken, nem gépesíti a termelést, és nem fejleszti a technológiai rendszereket, akkor csak a családi gazdaságok szintjén lesz képes a rizsszükséglet hosszú távú kielégítésére.

Peking tudatában van annak, hogy a rizsszükséglet megtermelése kulcskérdés, éppen ezért a kormány a rizsre kivetett vámok csökkentésével és a termelés jövedelmezőségét javító intézkedésekkel egyaránt számol, jóllehet ez utóbbi tekintetében elég szűkre szabott WTO-keretek között mozoghat.

Hozzá kell tenni, hogy Kínában is változnak a fogyasztói szokások. Míg vidéken, a falusias környezetben még ma is 205 kg/fő/év a fogyasztás, addig a parti zónában és a nagy városokban már alig 50 kg-ot regisztrál a statisztika. Sőt az utóbbi 25 év lendületes gazdasági növekedésének élet-színvonalra gyakorolt hatásaként összességében mintegy 9%-os fajlagos rizsfogyasztás-csökkenést mutatnak ki a kínai hatóságok, ami biztató jel, hiszen azt mutatja, hogy az élelmiszerfogyasztás a zöldség és hús, illetve hústermékek javára tolódik el. A gond a lakosság lélekszámának növekedésével van, ugyanis a termelés bővülése nem tart lépést a népesség növekedésével. Így a hosszú évek

óta a külföldi gabona elől elzárt kínai piac újra importőri pozícióba kerül. A nyilvántartások szerint a kínai rizsimport évi 800 ezer tonnára tehető, és jórészt a thaiföldi „jázmin” típusú rizsfajtára koncentrálnak.

A rizsfogyasztás növekedésére adott másik válasz a termelés fokozása, az átlagtermés növelését célzó fejlesztések előtérbe helyezése, és a termelés biztonságának növelése. *Kína ösztönzi a fajtaszerkezet korszerűsítését célzó kutatásokat, a biotechnológia korszerű eredményeinek a termelésbe állítását, a génmódosított rizsfajták köztermesztésbe állítását.* A pekingi GM-rizs azonban a francia újság szerint kiverte a biztosítékot a környezetvédők és a nem kormányzati szervezetek körében. Ezen szervezetek szerint ugyanis félő, hogy Kína a termelési biztonság szempontjából előnyösebb tulajdonságokkal rendelkező génmódosított rizs vetőmagjávával elárasztja a fejlődő világot.

Összeállította: Szabó Jenő

Forrás: Les Echos, 2007. október 23.

Az etanol mint szappanbuborék?

A bioetanol marketingjét hosszú évek óta három jól hangzó fixa idea alapozza meg. Az egyik a nemzeti termelésben rejlő érdekeltiségre, a másik a geopolitikai törvényszerűségekre, a harmadik pedig a környezetvédelmi aspektusokra apellál.

Lefordítva a kissé elvont fogalmakat, a bioetanol előállításának fokozása azért fontos Amerika számára, mert,

- az etanol amerikai termék, és gyártása az amerikai mezőgazdasági potenciál hasznosítását segíti,
- az etanol függetleníti a politikailag instabil közel-keleti térségből származó kőolajimporttól, ezáltal csökkenti a külső kőolajfüggőséget,
- az etanol tiszta, megújuló, teljes mértékben zöld energiaforrás, előállítása és felhasználása révén csökken a környezetszennyezés.

A Fehér Ház, engedve az etanol előállításában érdekelt lobbicsoportoknak, éppen ezért propagálja a bioetanol gyártásának és felhasználásának fokozását.

Más érdekcsoportok is hallatják újabban a hangjukat Amerikában, sőt egyre erőteljesebb azoknak a fellépése, akik szerint meglehetősen részleges a fenti állítások igazságtartalma. Nevezetesen: távolról sem olyan zöld a bioetanol, mint ahogy a gyártásban érdekelték állítják. Amennyiben ugyanis leszámítanánk azt az energiaszükségletet, mely az etanol alapjául szolgáló kukorica talajelőkészítéséhez, műtrágyázásához, vetéséhez és növényvédelméhez, továbbá betakarításához és szállításához kell, akkor az üvegházhatású gázok kibocsátásában a bioetanol-felhasználás csak alig 13%-os csökkenést hozna.

Az energiafüggőség csökkentésében játszott szerep is veszített fényéből. Kiderült ugyanis, hogy a világ legnagyobb kukoricatermését betakarító, 2007-ben 338 millió tonna kukoricát termelő USA a teljes kukoricatermésének bioetanolra történő konverziója esetén sem lenne képes teljes éves hajtóanyag-szükségletének a 12%-ánál több bioetanol előállítására. Egy ilyen forgatókönyv azonban az USA állatállománya és a kukoricaexporttól elvárt exportárbevétel-szükséglet ismeretében amúgy is elképzelhetetlen.

Az etanol tehát nem csodaszer, amely függetlenítené Amerikát a bizonytalan kőolajbeszerzési forrásoktól, hanem csak szerény kiegészítő: maximum az energiafüggőség enyhítésében játszhat szerepet.

A világpiaci gabonaárak 2006. végi, 2007. évi árrobbanása óta a kommunikációs hadszíntéren

komoly csata dúl a bioetanol-lobbi és az élelmiszerlobbi között. Az előbbieket visszautasítják, hogy a bioetanol gerjesztette többletkereslet váltotta volna ki a gabonaár-robbanást, és az etanol lenne a felelős az élelmiszerek és takarmányok abszurd méreteket öltő, világméretű drágulásáért. Mereven cáfolva ezeket az állításokat, azzal érvelnek, hogy a takarmány- és élelmiszerszállítási költségek megugrása húzódik meg valójában az élelmiszertermékek drágulása mögött. Így reménykednek abban, hogy részizagyságból teljes igazság lesz.

Az etanolgyártókra amúgy is rossz idők járnak Amerikában. Helyzetük, ha csak a 2006–2007. évi folyamatokat nézzük, nem nevezhető rózsásnak, hiszen az etanolpiac telítődött. Túl a prosperálás és piaci felfutás időszakán, egyre több és több új etanol-kapacitás lép be a piacra és gerjeszt újabb keresletet a fogyóban lévő kukoricakészlettel szemben.

Mivel az etanolgyártás költségszerkezetét 70%-ban a kukoricaköltség determinálja, a növekvő kukoricaár és a kínálati piaci jegyeket viselő etanolpiac prés alatt tartja az új iparágat. A többletkapacitás miatt is hajtott keresletbővülés természetszerűleg kisugárzik a termőföldre. Befolyásolja egyrészt a mezőgazdasági termelői döntéseket, másrészt felveri a földárakat.

Visszatekintve az elmúlt egy évre, a 2006-os sikereken felbuzduló amerikai kukoricatermelők, más kultúrák kárára, mintegy 15%-kal növelték az USA kukoricatermő területét, így rekordtermést takarítottak be. Az újabb és újabb etanolgyárak belépésével azonban permanens kereslet-növekedés jellemezte a kukoricapiacot, így a rekordtermés ellenére is nőtt, egy év alatt mintegy 21%-kal a kukorica belpiaci ára. Ezzel szemben a kukoricából készült etanol ára, épp a kínálati piac törvényszerűségei következtében mintegy 16%-kal csökkent.

Míg az USA-ban 2004-ben csak 72 bioetanolüzem funkcionált, addig 2007-ben már 125 ontotta ezt a hajtóanyagot; ugyanakkor még mintegy 85 üzem áll építés alatt. Nem csoda, hogy a 27 milliárd literre tehető USA-beli bioetanol-fogyasztás mellett az ez évre várható mintegy 45 milliárd literes gyártási nagyságrend feszültségek forrásává válhat.

Összeállította: Szabó Jenő

Forrás: Le Figaro” 2007. november 14-i,

„Etanol: felrobbanó amerikai szappanbuborék” című cikke

Az Official Journalban megjelenő rendelkezések

Az alábbiakban felsorolt EU rendelkezéseket az Official Journal L sorozatának 2008 márciusában megjelent számaiból válogattuk. A lista teljesség igénye nélkül szelektálja a mezőgazdasággal és élelmiszeriparral foglalkozó rendelkezéseket. Az Európai Unió teljes magyar nyelvű joganyaga elérhető az Európai Unió Hivatalos Lapjának különkiadásában.

Állategészségügy, takarmányozás, növényvédelem

A Bizottság 2008/220/EK határozata (2008. március 12.) a 2003/135/EK határozatnak a Rajna-vidék–Pfalz és Észak-Rajna–Vesztfália szövetségi tartományok (Németország) egyes területein a vaddisznók klasszikus sertéspestisének felszámolására és a klasszikus sertéspestis elleni sürgősségi vakcinázására irányuló tervek tekintetében történő módosításáról (az értesítés a C(2008) 887. számú dokumentummal történt) Hivatalos Lap, 51. évfolyam, L70, 2008. március 14. 9. oldal

A Bizottság 2008/221/EK határozata (2008. március 12.) Franciaország tengerentúli megyéiben a növényeket és növényi termékeket károsító szervezetek elleni védekezésre vonatkozó programhoz 2008-ra nyújtandó közösségi pénzügyi hozzájárulásról (az értesítés a C(2008) 925. számú dokumentummal történt) Hivatalos Lap, 51. évfolyam, L70, 2008. március 14. 13. oldal

A Bizottság 2008/222/EK határozata (2008. március 13.) a harmadik országok által a 96/23/EK tanácsi irányelvvel összhangban benyújtott szermaradék-megfigyelési tervek jóváhagyásáról szóló 2004/432/EK határozat módosításáról (az értesítés a C(2008) 932. számú dokumentummal történt) (1) Hivatalos Lap, 51. évfolyam, L70, 2008. március 14. 17. oldal

A Bizottság 252/2008/EK rendelete (2008. március 14.) a szárított takarmány piacának közös szervezéséről szóló 1786/2003/EK tanácsi rendelet alkalmazási szabályainak megállapításáról szóló 382/2005/EK rendelet módosításáról Hivatalos Lap, 51. évfolyam, L73, 2008. március 15. 6. oldal

A Bizottság 2008/225/EK határozata (2008. március 14.) a 2006/805/EK határozatnak a klasszikus sertéspestis németországi előfordulásával összefüggő állat-egészségügyi intézkedések tekintetében történő módosításáról (az értesítés a C(2008) 956. számú dokumentummal történt) (1) Hivatalos Lap, 51. évfolyam, L73, 2008. március 15. 32. oldal

A Bizottság 2008/233/EK határozata (2008. március 17.) a 64/432/EGK tanácsi irányelvnek a szarvasmarhafélék Közösségen belüli kereskedelme esetében a szarvasmarhák fertőző rhinotracheitisével kapcsolatos további garanciákra vonatkozó végrehajtásáról és az egyes tagállamok által benyújtott felszámolási programok jóváhagyásáról szóló 2004/558/EK határozat módosításá-

ról (az értesítés a C(2008) 1004. számú dokumentummal történt) (1)

Hivatalos Lap, 51. évfolyam, L76, 2008. március 19. 56. oldal

A Bizottság 2008/234/EK határozata (2008. március 18.) a 2003/467/EK határozat Lengyelország egyes közigazgatási egységeinek a szarvasmarhák enzootikus leukózisától hivatalosan mentessé nyilvánításának tekintetében történő módosításáról (az értesítés a C(2008) 974. számú dokumentummal történt) (1) Hivatalos Lap, 51. évfolyam, L76, 2008. március 19. 58. oldal

A Bizottság 2008/269/EK határozata (2008. március 19.) a 2001/618/EK határozatnak a franciaországi Côtes-d'Armor, Finistère, Ille-et-Vilaine, Morbihan és Nord megyéknek az Aujeszky-féle betegségtől mentes régiók jegyzékébe való felvétele céljából történő módosításáról (az értesítés a C(2008) 1072. számú dokumentummal történt) (1)

Hivatalos Lap, 51. évfolyam, L85, 2008. március 27. 9. oldal

Támogatások, vámok

A Bizottság 212/2008/EK rendelete (2008. március 7.) a közösségi mezőgazdasági számlarendszerről szóló, 2003. december 5-i 138/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet I. mellékletének módosításáról (1) Hivatalos Lap, 51. évfolyam, L65, 2008. március 8. 5. oldal

A Bizottság 245/2008/EK rendelete (2008. március 17.) az 1766/92/EGK tanácsi rendelet alkalmazásának szabályairól (importvámok a gabonaágazatban) szóló 1249/96/EK rendeletről való eltérésről Hivatalos Lap, 51. évfolyam, L75, 2008. március 18. 62. oldal

A Bizottság 246/2008/EK rendelete (2008. március 17.) a 3448/93/EK tanácsi rendeletnek a Szerződés I. mellékletében nem szereplő áruk formájában exportált egyes mezőgazdasági termékekre vonatkozó export-viszszatérítési rendszer és az ilyen visszatérítések összegének megállapítására szolgáló szempontok tekintetében történő végrehajtásáról szóló 1043/2005/EK rendelet módosításáról Hivatalos Lap, 51. évfolyam, L75, 2008. március 18. 64. oldal

Készítette: **Román Zoltán**, EU információs koordinátor FVM, Agrár- vidékfejlesztési Főosztály
Az itt felsorolt jogszabályokról érdeklődni lehet a 301-4055-ös telefonon és a romanz@fvm.hu email címen. További jogszabályok megtekinthetők a <http://eur-lex.europa.eu> oldalon.

**Az Országos Mezőgazdasági Könyvtár
és Dokumentációs Központ**
szeretettel meghívja Önt

**2008. június 12-én (csütörtökön)
11 órára**

FÓKUSZBAN AZ ÖKOTERMESZTÉS
című rendezvényére

Regisztráció: 10³⁰-tól

A rendezvény helyszíne:

1012 Budapest, Attila út 93.
(a Déli pályaudvar közelében)

A rendezvény szervezője és levezetője:

Tamás Enikő
főszerkesztő

11⁰⁰ Megnyitó

Lükőné Örsi Gabriella
főigazgató

Előadók:

11¹⁰–11³⁰ **Gencsi Zoltán**
ügyvezető igazgató, Hortobágyi Természetvédelmi
és Génmegőrző Kht.

**Ökoállattartás jelene és jövője
a Hortobágyon**
Tendenciák az országban

11³⁰–11⁵⁰ **Bauer Lea** részlegvezető
és **Dr. Roszik Péter** ügyvezető igazgató
Biokontroll Hungária Nonprofit Kft.

**Milyen változások lesznek
az ökogazdaságok ellenőrzésében
és tanúsítványában 2009. január 1-től?**

11⁵⁰–12¹⁰ **Dr. Solti Gábor**
elnök, Sárközy Péter Alapítvány a Biokultúráért

**Ökotermesztés a szomszéd országokban
és Magyarországon**

12¹⁰–13¹⁰ **Fórum**

BIOKÖNYV, GYÓGY- ÉS FŰSZERNÖVÉNYEK VÁSÁRA!

Vadászat és Természetvédelem

2008. június 26-án, csütörtökön 15 órától
az Országos Mezőgazdasági Könyvtárban ***Vadászat és Természetvédelem***
címmel rendezvényt tartunk.

A rövid, lényegre törő előadások főbb témái:

- *A vadászat szerepe napjainkban*
- *Vadászatszervezés, mint üzleti tevékenység*
- *Mennyire tervezhető a vadásztatás?*

És még:

*vadászkiért hangverseny, vadászati könyvek, festmények, vadászékszerek,
kiállítása és vására*

Megmenthető a csalapusztai agrártörténeti gyűjtemény

Ennyi szépség, folyamatos gyarapodás egészen a közelmúltig, lelkes egyesületi munka – mi is a baj akkor? Először is már évek óta küzdöttek és küdenek a fenntartással, ami egyre drágább, és egyre kevesebben akarnak vagy tudnak hozzájárulni. A belépők árából nyilván nem lehet fenntartani, az egyesület költségvetése pedig minimális. Székesfehérvár – amelynek büszkesége lehetne ez a gyűjtemény – nem ad támogatást. Az elmúlt években az FVM és az OKM adott néha-néha párszázezer forintot, de az utóbbi egy-két évben ez is elmaradt! Pályázik is persze az egyesület (pl. NCA), aztán vagy kapnak valamennyit, vagy nem. *Európai uniós pályázati lehetőség gyakorlatilag nincs. A sors finto-*

ra, hogy azért nem „férnek be” a vidékfejlesztési programokba, maradnak ki a pályázatokból, mivel városhoz tartoznak! (Valóban nem lehetne találni valamilyen forrást?) Cikkünk a 26. oldalon.

Régi konyhai eszközök, darálók, mérlegek

Talán sikerül megmenteni az enyészettől a csalapusztai neoreneszánsz Kégl kastélyt?

Képek és szöveg: Dr. Szekeres Béla

Kerékgyártás emlékei

Öreg prés

Ma már ipari műemlék

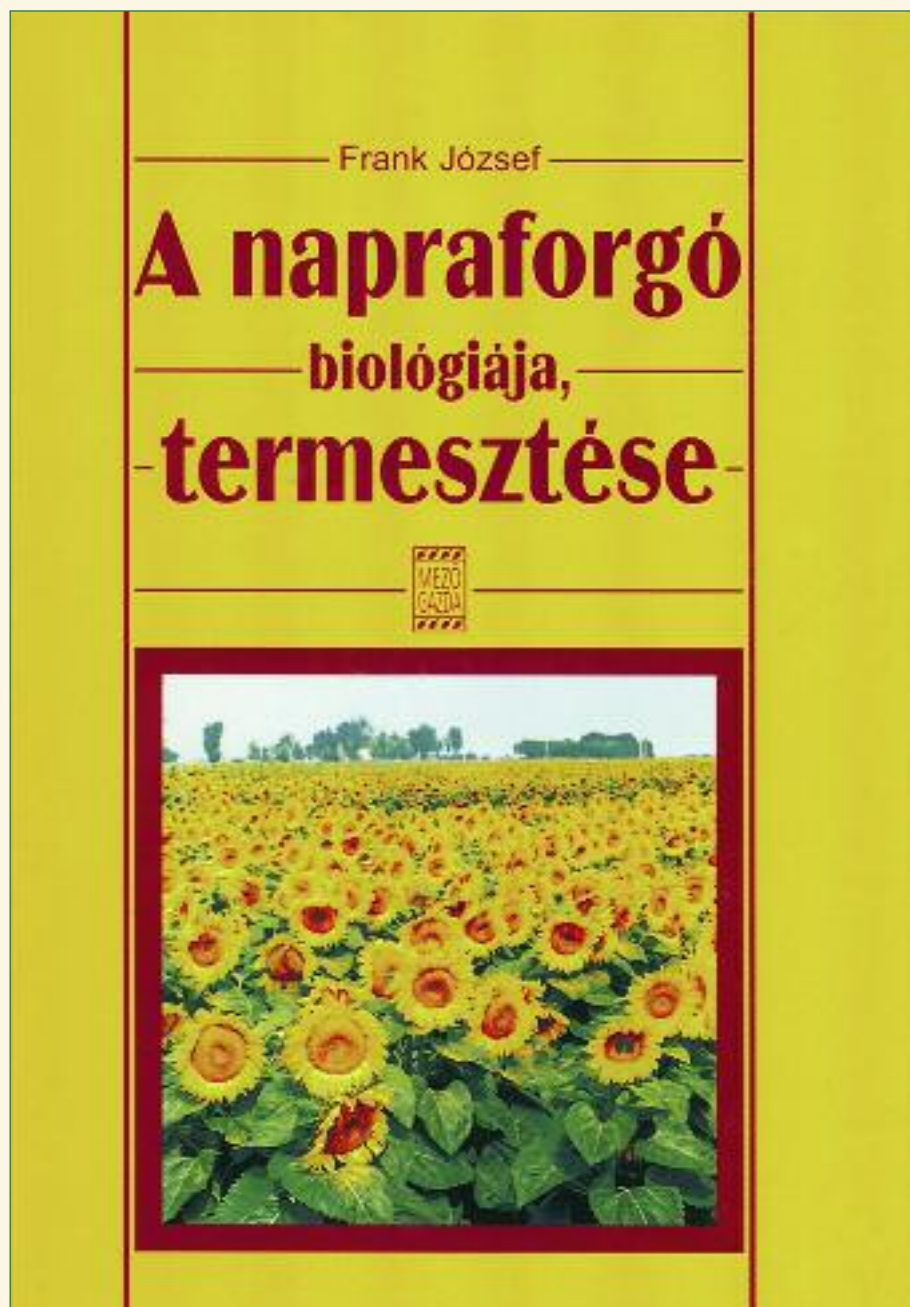
Védett helyen várják az ide látogatókat

A napraforgó biológiája, termesztése

Az olajnövények közül a napraforgó a legfőbb étolajat adó növényünk, melynek termése telítetlen zsírsavakban igen gazdag, és ezáltal étkezési célokra különösen alkalmas. Magyarország a legjelentősebb európai napraforgó-termelő országok közé tartozik, az előállított napraforgó mennyiségét tekintve világviszonylatban a 6–8. helyen áll. Ugyanakkor a napraforgó vetésszerkezetben betöltött szerepe alapján a 10%-ot meghaladó értékkel szintén az elsők között vagyunk, ami ugyancsak a növény kiemelt hazai szerepét mutatja. Jelentőségét fokozza, hogy gyengébb vízellátottságú, kedvezőtlenebb tápanyagszolgáltató-képességű talajokon is eredményesen termeszthető.

Dr. Frank József tudományos alaposággal megírt művéből részletesen megismerhetjük e jelentős kultúrnövényünk biológiáját, élettanát, illetve genetikáját. Tájékozódhatunk a napraforgó ökológiai igényeiről, termesztési módjáról, valamint növényvédelméről. A szerző, aki az elmúlt évtized legeredményesebb magyar napraforgó-nemesítője, megismertet bennünket a napraforgó nemesítésének történetével, illetve a különböző nemesítési módszerekkel is. A napraforgó esetében a hibridnemesítés kiemelkedő szerepet játszik, az állami elismeréssel rendelkező magyar hibridek és fajták száma jelenleg eléri a 140-et. E rendkívül széles hazai hibridválaszték mind a termésmennyiség, mind a minőség tekintetében a világ élvonalába sorolható. Jelenleg a mintegy 500 ezer hektáros hazai vetésterület 95%-án hibrid fajtákat termesztnek. Az utóbbi két évtizedben a

klasszikus módszerek mellett a napraforgó-nemesítésben is egyre nagyobb szerepet játszanak a biotechnológiai módszerek, melyeket külön fejezetben mutat be a szerző. A napraforgó kettős hasznosítású növény, mind az élelmezési célú, mind pedig az ipari

célú olaj- és olajpogácsa-termelésben figyelemre méltó szerepet játszik. E könyv segítségével közelebbről is megismerkedhetünk a napraforgó kémiai anyagaival, illetve azok felhasználási lehetőségeivel.

A napraforgó biológiája, termesztése a Mezőgazda Kiadó gondozásában jelent meg.

Papp Mónika